

Den mänskliga tragedin

Den mänskliga tragedin

- en personlig kommentar till världshistorien.
(1971)
(bearbetad version)

*(Den började bearbetas redan samma höst som den skrevs,
då urversionen framför allt stilmässigt lämnade en hel del att önska.)*

Författarens förord (1996)

Dessa femton historiska monologer skrevs ursprungligen under en natt i augusti 1971 och har sedan dess upprepade gånger redigerats, men deras innehåll är det samma idag som det var för 25 år sedan, om dock detta innehåll en aning bakats in i grönska. I sitt ursprungliga skick var det lilla diktverket "Den mänskliga tragedin" tämligen naken som skelett medan den i sitt nuvarande skick kan förefalla bitvis en aning överarbetad. Säkert kan ingen som läser dessa monologer komma ifrån att tycka bättre om en del och sämre om en del andra. Vilket individuellt missnöje de än kan ge upphov till ber jag om ursäkt därför och kan endast beklaga att ett litterärt manuskript, hur mycket man än omarbetar det, aldrig kan bli perfekt. Om man skall låta det vara i sitt ursprungliga enklaste skick eller försöka förbättra det med risk för överarbetning är en olöslig fråga. Båda principerna kan försvaras men aldrig med fullständig framgång.

er ödmjuka vän,

C. Lanciai.

Personerna :

Semitreides, athenssk komediförfattare, 4-e århundradet före Kristus.

Perdikkas, en av Alexander den Stores generaler

Attalos III, den siste konungen av Pergamon, 133 f.Kr.

Kejsar Augustus

Marcus Aurelius, Roms 15-e kejsare

en munk på Irland under den mörka medeltiden

Konstantin Almeios, en bysantinsk krönikör, 12-e århundradet

Francesco, en ung målare i renässansens Venedig

Goethe

Otto von Bismarck

en okänd soldat i första världskriget

Tsar Nikolaj II

en ungersk balettdansör

Nuet (som det var i augusti 1971)

Homeros

plus ett obestämt antal bipersoner.

Handlingen äger rum i historisk tid.

Semitreides :

Hellas, vad har hänt med dig? Varför gick din historia på tok? Nittio år har nu gått sedan Perikles dog och sedan vår gudomliga stad Athen därmed dömdes till undergång i brist på kompetenta statsmäns ledning i kriget med Sparta. Alltsedan den dagen har stigande barbari och elände härjat i alla trakter, i alla bygder och i alla städer överallt i alla Hellas riken. Moder Athena, varför har du låtit en sådan tragedi hemsöka din egen stad Athen, och fader Zeus, varför hatar du Hellas, eftersom du låter det ruttna ihjäl i denna förfärliga epidemi av meningslös våldsamt och splittring?

Jag är en fattig komediförfattare som maktlös åser denna tragedi. Jag skriver komedier, skrattar åt livet, älskar min hustru och dricker med mina vänner, ty så gör de flesta jag känner, men mitt hjärta svider och blöder i tysthet, och jag tror att så gör även alla andras, ty ingen kan undgå att med smärta bevittna den ödesdigra kurs som vårt ståtliga Hellas har tagit.

I min ungdom har jag sett Sokrates tömma sin sista bägare. Jag var även en gång en hängiven beundrare av Alkibiades, vilket han omsider fick mig att bittert ångra, för var det inte just han som i sin egoistiska hänsynslöshet och opålitlighet indirekt orsakade Athens slutliga förödmjukelse inför det ovärdiga Sparta?

Perikles, Kimon, Themistokles, Aristides, varför dogo de alla? Varför kunna icke sådana härliga män för alltid behaga vår värld med sin närvaro? Och varför avhöll sig Platon från politikerbanan? Han visade ju sig vara lika lysande i sin trädgård som någonsin Perikles var i Areopagen.

Aristofanes även gjorde världen besviken med att inte bli statsman. Och varför blev en så hoppfull gestalt som Epaminondas uppväxt på ett sådant ställe som Thebe? Varför blev han satt till att trampa mark som inte var värdig hans fötter? Om en sådan man hade fostrats i Athen så hade kanske endräkt och fred idag härskat i hela Hellas.

Och vad kommer det att bli av Demosthenes, Athens enda nuvarande hopp? Han har redan i grunden besegrats två eller tre gånger av halvbarbaren Filip i norr. Vad förmår väl en hellen göra för Hellas som inte ens förmår att besegra en barbar? Och vilket förfärligt tecken är inte detta på hur djupt vi hellener faktiskt redan har sjunkit!

Jag skattar mig själv lycklig som är gammal och nära döden, ty jag fruktar att Hellas i framtiden kommer att få anledning till ännu större sorger än vad hon lider av redan.

Om man ändå vore ung och levde i det förflutna! Tänk om man tillsammans med Aiskhylos hade fått uppleva slaget vid Salamis! Vi, de trognaste och varmaste svärmarna för Hellas, lever alla i fel århundrade. Om jag idag levde på Aiskhylos tid så vore jag tragöd liksom han och en större tragöd än den dekadente Euripides. Det är möjligt att jag rentav vore en personlig vän till den store Sofokles. Men vad tjänar väl drömmar till? Verkligheten, som man ändå alltid måste återvända till, förblir ändå lika gäckande, glädjedödande och hopplös.

För länge sedan blev människor aldrig gamla. En man hade då aldrig orsak till att lida av sin ålder och av förlusten av sin ungdom, ty för hans barn låg alltid framtiden öppen och ljus och på allt sätt mera gynnsam än vad hans egen tid hade varit för honom.

Nu för tiden ser jag dock fler och fler beundransvärda män som alla klagar över sin ålder och över sin flydda ungdom. Jag har till och med mött en och annan ärevärdig athenare som blott sjuttio år gammal har visat tecken på svagsinhet. Denna

utveckling är i min mening det mest förfärande av alla bevis på tidernas och människornas förfall.

Men vad är nu detta för högljudda rykten som kommer ifrån norr? Vad är det som alla plötsligt skriker om? Vem har blivit mördad? Konung Filip av Makedonien! Detta är i sanning en förfärande nyhet. Om han är död så är allt hopp ute, ty trots att han var nästan en barbar så var han Hellas enda betydande hopp.

Det sägs dock att han har en säregen son. Är denne stor nog att axla sin faders börda? Om så är fallet kanske jag trots allt kan dö lugn. Det finns till och med de som ännu mer hoppas på honom än vad de gjorde på hans far.

Jag är mycket gammal, och jag väntar döden när som helst. I hopp om att denne unge Alexander är någonting för världen att se fram emot överlämnar jag ordet åt någon i hans närhet som ännu är ung. Och därmed tar jag avsked av denna historiska scen. Farväl.

Perdikkas brev:

Kära syster Klytaimnestra,

Jag skriver detta brev i Sestos vid Hellesponten. Framför mig breder det blåa vackra vattnet ut sig på andra sidan om vilket perserna befinner sig. Jag fruktade förr för att möta dem i strid, men min konung Alexander, som jag gradvis lär känna mer och mer, har nu med sitt säregna nästan övernaturliga mod helt befriat mig från denna fruktan. Han har fått mig att tro, kära syster, att världen har en underbar framtid framför sig.

Seleukos var nyligen och hälsade på i mitt tält. Jag är övertygad om att han kommer att gå långt innan vi är tillbaka i Pella.

Kära syster, jag kommer att skriva många fler brev i framtiden så ofta jag kan, och lova att inte utan påtaglig orsak oroa dig för mig, så ska jag lova att berätta allt vad som händer mig och oss på persiska slagfält. Och om gudarna är med oss, vilket jag tror att de är, så skall jag till och med lova att snart återse dig i Pella.

Din mest vördnadsfulle broder Perdikkas.

Min kära syster,

Jag skriver detta brev nattetid på slätten Issos öster om Tarsus. Idag har jag skådat den persiske storkonungen! Och kan du tänka dig, kära syster, att han flydde! Han flydde för min Alexanders ljungande blick, och soldaterna har skämtat och sagt att han trodde sig i Alexander se spöket av Kyros komma och banna honom för hans misslyckade sätt att regera i Persepolis! Och ända till Persepolis flydde säkert denne överraskande fege storkonung. Du bör även veta att vår här säkert var mindre än hälften så stor som persernas.

Alexander tycks mer och mer se ner på Parmenion av en anledning som jag ej förstår. Jag hoppas innerligt, kära syster, att det inte kommer en brytning dem emellan, ty Alexander behöver Parmenion och Parmenion behöver Alexander. De är säkert vår tids två största personligheter.

Hefaistion, Alexanders vän, har jag även lärt känna närmare, liksom den store Eumenes. Denne Hefaistion är en underlig person. Jag undrar vad Alexander ser hos honom, ty själv ser jag ännu ingenting i honom. Han är visserligen artig och älskvärd, men det är allt. Jag hoppas få lära känna honom bättre.

Som du säkert förstår av detta uppsluppna brev skrivet efter en segerrik dag så fattas mig ingenting. Jag är frisk, och idag på slagfältet kände jag mig som en osårbar gud. Visserligen fick jag en skråma i högra armen, men den kommer att bli läkt av tiden snabbare än man tänker.

Mitt enda bekymmer är faktiskt konung Alexander själv. Jag vet nu att han egentligen i själ och hjärta kanske är den svagaste av alla människor, och jag tycker inte om hans ideologi. Jag tycker inte att Akhilleus är någon beundransvärd person, och jag förstår inte varför Alexander ser upp till just honom. Odysseus tycker jag att skulle vara ett lämpligare och mera hälsosamt föredöme. Akhilleus dog ju ung medan Odysseus genom sin försiktighet och klokhet levde tills han blev gammal. Men jag får inte kritisera min konung, och Hefaistion tar säkert väl hand om honom.

Ännu en gång farväl, kära syster, och jag lovar igen att skriva så snart jag får tillfälle därtill, vilket nog i framtiden blir ännu mer sällan än hittills, ty Alexander skenar fram på livets väg, och vi måste oavbrutet anstränga oss till det yttersta för att hålla jämna steg med honom, eftersom vi är hans soldater. De senaste ryktena som vi har hört från hans tält är oroväckande. Han har sagt att han vill se Persepolis.

Men oroa dig inte för någon av oss, kära syster, ty vi ämnar alla återvända till Makedonien innan vi ännu har lämnat vår ungdom.

Din egen trogne broder Perdikkas.

Min syster Klytaimnestra,

Jag skriver detta brev i hjärtat av världen, i storkonungens stad Persepolis. Du kommer inte att tro att jag talar sanning när du läser detta, men du ska veta, att trots att jag inte riktigt vågar tro det själv, så är det ren sanning. Vi lever i en saga. Dess namn är verkligheten, och det är den mest otroliga av alla sagor.

Men det mest förbluffande och otroliga av allt är att Alexander inte är nöjd. Kan du tänka dig, att en makedonisk konung intar den persiske storkonungens plats och ändå inte är nöjd! Han vill ha Dareios eget skinn, och gudarna vet vad han vill ha sedan!

Det kommer antagligen att dröja lika många år för mig att återkomma till Pella som det har tagit mig att komma hit, men misströsta inte, ty när jag sedan kommer är jag inte längre den unge löjlige Perdikkas, utan jag är upplyst, min själ är utvecklad, och mitt sinne och hjärta är uppfostrade till att bringa mer glädje åt er där hemma än vad som någonsin hade varit möjligt om jag hade varit filosof och elev till självaste Platon! Ty ingenting är mera upplyftande och nyttigt för en man än svindlande äventyr! Och jag upplever nu kanske det största som kan upplevas, och jag ämnar klänga fast vid det till dess slut.

Dareios hustrurs liv och leverne är omåttligt mycket mera barbariskt än vad jag någonsin trodde var möjligt för konungsliga personer. En herdinna från Epeiros står på högre nivå än dessa skamlösa furier.

Berätta för så många som möjligt om våra äventyr, ty vi vill sannerligen inte vara ensamma om dem!

Din broder Perdikkas.

Kära min syster Klytaimnestra långt borta där hemma i vårt gamla efterlängtrade Pella,

Om du någonsin mottager detta brev skrivet i en stad vid namn Taxila belägen i Indien på andra sidan världen, och som är den första betydande stad som jag har sett sedan Persepolis, så tacka gudarna med rikliga offer för att det lyckligt har nått hem till sitt mål trots allt. Be till dem och offra till dem även för min och för mina trytande

kamraters skull, ty vi längtar alla hem, och hemmet ter sig mera fjärran för oss än någonsin. Det ter sig så fjärran att vi faktiskt ibland har tvivlat på att någonsin få återse det.

Alexanders armé är större än någonsin, men vi makedonier är färre än någonsin. Vi krigar tillsammans med främlingar, och vi gör det endast för Alexanders skull, för trots att vi inte känner honom längre emedan han har blivit såsom en asiat, så älskar vi honom.

Parmenion är död. I Partien var några makedonier idiotiska nog att planera Alexanders död, och detta, när det kom fram, fick många oskyldiga lida för, och bland dem var Parmenion. Jag förstår inte varför och hur Alexander kunde genomföra ett sådant dåd. Av alla våra generaler var ingen värd en större uppskattning än just Parmenion.

Även din vän Kleitos är död. Jag känner inte till de exakta omständigheterna kring hans död, men alla vet att de bägge var druckna när Alexander dräpte honom. Han hade länge i tysthet opponerat sig mot Alexanders totalitära idéer.

Vart tänker han föra oss, denne vår konung? Han är inte galen, men många tror att han är på väg att bli det. Han drömmer om att få se den östra oceanen, men jag tvivlar på att en sådan alls existerar.

Han har erövrat åt sig det största riket i världen. Tänker han nu förstöra det med att leda sig själv och oss alla i fördärvet? Jag är orolig för honom.

Var dock inte oroliga för oss. Jag tror ännu på honom, och det samma gör alla de mest dugliga av oss; och så länge han ännu unnar någon av oss ett öra ibland så finns det hopp om att han låter oss och sig själv få återse Hellas.

Min privata dröm, som jag har närt ända sedan Parmenions död, är att få se Alexander tillbaka i Hellas, varifrån han skulle styra resten av världen i en demokratisk ordning. Jag skulle vilja se honom i Athen. Jag skulle vilja se honom som den störste av hellener i spetsen för ett allhelleniskt rike. Och om jag kan så tänker jag gradvis influera honom i den riktningen, ty han behöver sina vänner, och ingen är gladare än jag över att få vara en av dem.

Min syster, bed till gudarna, offra och hoppas! Det är vad jag tänker göra just nu.

Din alltid trogne broder Perdikkas.

Kära syster,

Det är din bror Perdikkas som äntligen skriver igen. Och han har universums gladaste nyhet att förtälja för dig och för hela Makedonien. Vi är på väg hem! Sprid nyheten överallt att vi är på väg hem!

Vår konung har erövrat alla folk i världen utom ett, som hans hjärta nu äntligen har givit vika för, och det folket var hans egna makedonier. I triumf återvänder vi nu hem med honom.

Din gamle broder Perdikkas.

Till Pausanias från hans vän Perdikkas, som skrev brevet i Susa.

Min vän, jag har inte sett dig på många år. Jag hoppas att livet ler mot dig på samma sätt som det ler mot världen och mot framtiden. Jag skriver för att be dig berätta allt om min systers död, om hennes sista ord och om det vid hennes död uppenbarade sig några omen och i så fall hurdana. Ett mera smärtsamt budskap nådde mig aldrig eftersom, vilket du kanske vet, hon var mig kärare än någon annan. Jag hade med glädje offrat mitt liv bara för att få återse henne levande.

Med all vördnad för våra gamla minnen,

din vän Perdikkas.

Högt ärade Eumenes,

Hefaistion är död. Jag lärde känna honom närmare alltför sent. Först under hans sista sjukdom började jag egentligen finna honom.

Jag skickar dig personligen detta budskap för att förbereda dig på det värsta. Han var Alexanders enda förtrogne och kanske större som människa än Alexander själv. Utan honom kan knappast Alexander reda sig länge eftersom han i grund och botten är svagare än sin egen bror.

Dessutom uppenbarade det sig i Susa ett dåligt omen. När Kalanus, vår österländske fakir, på sin dödsbädd tog farväl av Alexander, sade han: "Vi ses igen i Babylon." Och mot Babylon är Alexander på väg nu.

Vill du veta varför Hefaistion dog så tror jag att jag har svaret: bördan av halvguden Alexanders vänskap blev till sist för tung för honom.

Vi två är efter Hefaistion Alexanders två närmaste och mest tillförlitliga män. Om hans livsbörda nu blir för tung för honom, emedan han ej längre kan dela den med Hefaistion, så måste vi i god tid vara redo att ta över den.

Med utmärkt högaktning,

Alexanders vän Perdikkas.

Klytaimnestra, var är du? Du var den enda jag någonsin hade som förstod och kände mig. Var är du? Jag behöver dig, jag behöver ditt stöd, mer än någonsin saknar jag ditt alltid förstående och aldrig uttråkade öra!

Alexander är död. Värld, bered dig på kaos! Blod, fritt fram! Härjen, fiender, och förgås, alla ni pålitliga och godtrogna fredsälskare! Ännu en gång har världen förlorat sitt hopp och den här gången innan det ens hade hunnit bli definitivt fastställt. Ty Alexander var aldrig hellen, och hans värld hann aldrig bli begåvad med det hellenska ljuset, trots att den var på så god väg.

Ännu en gång rämnar civilisationen, och ännu en gång ter sig framtiden hopplös, ty vår konung var det enda hopp som fanns. Endast han kunde ha återställt den hellenska ordningen, paradiset och ljuset, friheten, skönheten och välbefinnandet. Varför gjorde han det inte? Min gud, varför gjorde han det inte??

Den siste konungen av Pergamon:

Kom, mina vänner. Låt oss gå upp till vår Akropolis tillsammans och ännu en gång njuta av en stilla sommaraftons sista ljus. Lämna era arbeten, ty ni har skulpterat nog för idag, och hänge er i stället åt naturens, aftonens, tidens och stadens skönhet och frid. Ty vem vet om vi någonsin får se någon ny gryning över världen?

Se detta ljuvliga rike! I snart två sekel har det nu bestått under vilka det har tjänat och smyckat världen med sin kunskap, sin konst och sin kultur. Det var från början förutbestämt att bli Hellas arvtagare, och denna värld kan inte annat än medge att vi har förvaltat arvet väl. Vårt rike är det förnämaste i världen, och likaså är vår konst. Men det vilar ett bekymmer över oss, som ständigt växer och förmörkar vår horisont och som kräver en olycklig lösning. Vad som bekymrar mig, mina herrar, är framtiden.

Ser ni den växande mörka världsmakten bortom haven? Ser ni det barbariska Rom med dess stela traditioner, smutsiga historia, blodiga ledare och förmultnande så kallade republikanska system? Undrar ni icke liksom jag hur en så tygellös stad av gudarna tillåtits växa till att bli världens enda hopp? Är det icke häpnadsväckande att en sådan karbunkel redan har uppslukat halva världen?

Ni känner alltför väl till att jag tyvärr står utan någon arvinge. Vårt rike Pergamon, som den store Eumenes grundade, lever blott på ekon från världens stora förflutna. Hon består blott av svallvågor från det gamla Hellas. Vi har förvaltats vårt klassiska hellenska arv klanderfritt och noggrant, men idag står vi inför situationen att vi icke längre kan ge det vidare till någon av våra egna. Vi måste testamentera det vidare till någon utomstående makt eller uppleva hur hon förgås i olyckliga inbördeskrig eller se henne på annat sätt förfalla och bli till intet. Det är min plikt att välja den minst vämjeliga av alla olyckliga lösningar, och därför har jag valt den första. Och jag har valt att ge henne åt Rom, som idag är världens enda hopp.

Jag ber er, bli inte förskräckta, förgrymmade eller nedslagna. Det är tyvärr det enda riktiga som jag kan göra. Jag tänker blott på Pergamons väl, och ett mindre olyckligt val än det jag har gjort kan icke göras, emedan alla andra val måste bli avgjort värre. Jag vet att Pergamon måste bli olyckligt under Rom, men mindre olyckligt kan det icke bli under någon annan. Vårt rikets situation är tragisk, men jag ber er att minnas att så är hela världens.

Jag bör även framhålla för er att Pergamon under Rom trots allt fortfarande kan vara Pergamon. Det att ni styrs av romare behöver ingalunda medföra att ni inte längre får styra er själva. Jag är förvissad om att det enda som ni verkligen har förlorat när ni har blivit en romersk provins är er siste konung.

Se, nu går solen ner över havet. Den går ner inte endast för oss, utan jag är rädd att den är på nedgång för hela den hellenska världen. Framtiden tillhör Rom, och tyvärr tillhör Hellas det förflutna.

Vi, Pergamon, Rhodos samt Alexandria, utgör de sista stödpunkterna för det gamla Hellas. Mitt testamente kan ses som ett försök till att på fredlig väg få Pergamon under Roms beskydd på så sätt att det ändå utan skada kan få fortleva såsom sig självt; och jag ber till gudarna att detta mitt försök må lyckas. Jag ber även att Alexandria och Rhodos må undgå förstörelse när dessa uppslukas av Rom, vilket jag tyvärr måste anse vara oundvikligt. Om Rom måste bli framtidens världsrrike, så må det då icke vila på ruiner av det förflutna utan på pelare av det förflutna. Ty vad kan väl framtiden bli utan det förflutnas fasta grund? Måtte aldrig Museion i Alexandria brinna eller Rhodos stolta stoder och statyer störta samman omskakade av kriget. Ändå vet jag att Hellas och allt hellenskt är dömt till så gott som total undergång. Det enda som vi kan göra är att bromsa upp den och göra den så långsam som möjligt. Måtte Zeus, Poseidon och Apollon hålla sin hand över allt det av hellenskt evigt värde som trots allt ännu finns kvar, och åtminstone så länge de själva får förbli gudar i himmelen.

Rom är barbariskt, mörkt och ruttet, men detta till trots står mitt enda hopp till Rom.

Se, solen har gått ned. Jag tror att det nu även är dags för oss att gå ned.

Augustus:

Alexandria brinner. Vad rör det mig? Det är Antonius och Kleopatras fel. Någoting måste offras för civilisationen, och jag föredrar att offra dem och deras stad framför att gå under själv. Dessutom har jag som personlighet större förutsättningar än vad de hade att göra någoting för framtiden.

Men är framtiden värd att göras någoting för? Det bästa i världshistorien är det förflutna. Men jag har mina plikter. Världen kommer att bli mig evinnerligen tacksam om jag tryggar civilisationen hur rutten den än är.

Jag ska dock göra mitt bästa för att min epok ska bli klassisk. Apollon ska jag införa i Rom, marmor ska jag bygga tempel och palats av, och på alla sätt ska jag försöka göra någoting av ingenting. Ty även om jag inte är rätt man att göra Rom till ett nytt Athen så kanske jag kan göra det till en rätt så acceptabel kopia.

Alexander den Store och Julius Caesar får bli mina två ideal. Dem ska jag efterlikna och försöka överträffa på bästa sätt så gott det går. Ty även om deras storhet som fältherrar är ouppnåelig för mig så kan jag överträffa dem genom att genomföra mina fredliga planer, emedan de aldrig genomförde sina. Detta är tragedin hos verkligt stora män: de lyckas aldrig visa hur verkligt stora de egentligen är.

Mina praktiska idéer är som sagt inte så förträffliga som deras var, men genom att använda mig av deras i förverkligandet av mina egna så kanske jag på mitt eget personliga sätt kan bli den störste i världshistorien.

Romare! Ni är gynnade! Ni lever i världens förnämsta stad i världens förnämsta rike och är följaktligen det förnämsta folk som Jupiter någonsin har låtit bevandra jorden. Ni utgör en bred världselit, och med stolthet bör ni förbli sådana för alltid. Anamma följande idéer: Rom är bäst, vi är bäst, och allt annat är värdelöst. Om ni upprätthåller era romerska dygder kommer ni, ärade romare, och er stad Rom att leva för evigt. Framtiden kommer att tala om oss som det eviga folket i den eviga staden.

Se denna stad som jag har givit åt eder! Jag mottog en stad av lera och tegel, och nu glänser den av vitaste marmor. Bibehåll denna stad så som jag har skapat den, ty en bättre och vackrare stad har aldrig funnits och kommer aldrig att finnas. Minns mig som dess skapare.

Rom blomstrar. Fred råder i alla trakter av Medelhavet, kulturvärlden är förenad, allt andas frid och fågring, allt är som det ska, och själv lever jag ett harmoniskt familjeliv. Vad är det då som fattas? Vad har jag begått för fel? Hur har denna förfärliga leda uppstått, som nu råder överallt?

Ovidius, fördömde korrupperare, ge dig iväg! Det är sådana som du som är farliga för mitt rike, ty genom att inse dess svagheter och sätta fingret på dem uppmuntrar ni dem och gör ni dem bara ännu värre. Sokrates förförde sina lärjungar till dygd, men du förför folket till motsatsen, till äckel, laster och vulgäraste djuriskhet! Jag hatar att på detta sätt se det romerska idealet bli hånat, förlöjligt och gäckt.

Är människosläktet verkligen så själsfattigt, att när de äntligen blir fria från våld och svält så börjar de i stället lida än mera av leda? Är livet så fåfängt, att när man

slutligen når vad man alltid har eftersträvat så finner man det bara föraktligt och avskyvärt?

Tiberius, din odugling, är Rom verkligen dömt att falla i dina händer? Måste detta sedliga förfall som försiggår överallt förfalla ännu mera, är dessa lata uttråkade romare dömda till att få det ännu mera tråkigt, och måste allt bli ännu värre än vad det redan är? O hopplöshet! Se på dessa romare! De vältrar sig i smuts, njuter av att vara så degenererade som möjligt, äter omåttligt varje dag och hänger sig åt de mest smaklösa nöjen, och allt bara för att driva sin måttlösa leda på flykten. Är detta vad jag har arbetat och levat för? Är detta den ljuvliga underbara gudomliga hårt eftersträlvade Pax Romana, som mänskligheten nu äntligen får njuta av? Fettrumpor! Flintskallar! Vidriga höns! Depraverade stinkdjur! Vällustmonster! Men mitt samvete är dock rent. Jag har tryggt kultur, civilisation och samhälle.

Jag hade två barnbarn en gång. Båda var mycket lovande och högt begåvade, men de mördades. Min egen hustru kan jag inte längre lita på. Min dotter är en hora liksom hennes dotter. Mitt folk har tråkigt och håller på att ruttna ihjäl. Och mitt livsverk, detta enade världsrrike, är jag tvungen till att lämna i arv åt en depraverad hund vid namn Tiberius. Vad har då mitt liv varit värt? Jag har icke kunnat älska någon eller något utan att ha berövats den kärleken med våld.

Marcus Aurelius:

Vad är detta för en värld? Hur gärna lämnade jag den inte genast, om jag inte vore olyckligt begåvad med kejsartiteln.

Varför blev jag kejsare? Vad gör jag här i denna främmande verklighet som ingen kan annat än avskräckas av? Endast gudarna vet. Jag anser det antagligt att jag inte vore här om det inte vore någon mening med mitt varande här.

Jag är tvungen att vackert anpassa mig efter situationen. Den enda möjligheten till ett acceptabelt liv är ju att acceptera livet som det är. Eftersom jag nu tyvärr råkar vara kejsare måste jag leva upp till eller förnedra mig till min egenskap av kejsare.

Jag står i spetsen för ett romerskt världsrrike. Vad är meningen med detta rike? Visst är det stort, mäktigt, rikt och kulturellt, men är det inte dömt till glömska och undergång liksom alla andra stora riken var som någonsin har lyckats ordna upp vår värld? Varför finner jag mig i att vara överhuvud för detta världsrrike när det ändå måste bli till intet? Därför att det är en skyldighet som har anförtrotts mig. Det är min plikt att styra detta rike eftersom jag har blivit tillsatt att styra det. Hur fåfängt detta mitt arbete i själva verket är spelar därmed ingen roll.

Vad är livet? Varför lever jag när jag ändå måste dö? Varför uppstår en kultur och ett världsrrike när de ändå måste förgås? Varför är oföränderlighet förbjudet här i världen?

Att leva är ur logisk synpunkt fullkomligt meningslöst, eftersom man ändå förr eller senare måste bli berövad livet. Vespasianus var meningslös, Augustus var meningslös, Alexander av Makedonien var meningslös, och även Hellas var meningslöst, eftersom allt redan i sin begynnelse var dömt till förgängelse och glömska. Allt är förgängligt, och därför är allt meningslöst, ty vad är det för mening med att bygga upp någonting som ändå måste raseras som sandslott av havet?

Även mitt liv och verk är meningslöst liksom Antoninus Pius var, ty vem talar om mig i morgon? Vem minns Antoninus mera idag? Så gott som ingen håller honom

längre i åminnelse, och även om ett fåtal ännu minns honom idag så är han med säkerhet glömd av dessa i morgon och i övermorgon även av historien. Vi är såsom gestalter lika meningslösa, förgängliga och resultatlösa som Roms djupast sjunkna tiggare.

Härliga Rom, jag försvarar dig enbart för att det är riktigt, rätt och etikettsenligt att försvara dig. Jag gör det utan annan orsak och utan minsta vilja, ty jag har ingen vilja, emedan jag ingenting har att leva för. Jag vill ingenting, ty att vilja något är meningslöst eftersom allt är förgängligt, och därför är jag, mina barn och Rom lika fåfängt, värdelöst och betydelselöst som någonsin Hellas, Babylon, Alexander, diadokerna och Korint var.

Förgängligheten är kultur- och världsbyggarnas stora tragedi, ty allt vad de bygger upp rullar liksom Sisyfos sten strax ner igen.

En irisk munk:

Världen har upplösts och framtiden ter sig mörk såsom natten. Hunner och vandaler härjar överallt i det en gång så civiliserade Europa, och det enda ljus som jag idag kan se på jorden är min religion kristendomen.

Jag sitter i min cell i mitt kloster och författar dagen lång medan jag beklagar denna jordiska världs öde. Endast här i det avskilda Irland tror jag att folk idag icke bekämpar och halshugger varandra hur som helst, samt i det fjärran Konstantinopel, som jag aldrig upphör att drömma om att en dag få uppleva. Ty Konstantinopel har ju idag blivit vad Rom en gång var i det förgångna, nämligen världens, kulturens och civilisationens hjärta.

Men hur beklagligt är det icke att Rom splittrades! Tänk om kristendomen hade erövat en enad och fredlig värld i stället för detta kaos! Då hade staden Rom idag varit tre gånger så stort, ståligt och värnadsvärt som det någonsin var i det förflutna. Om Rom hade bestått så hade det idag icke endast fortfarande varit världens huvudstad, utan det hade dessutom varit Guds huvudstad.

Men tyvärr gick det under, och dess undergång har lett till att världen idag är så mörk och så kaotisk och eländig att min enda tro och mitt enda hopp står till Gud och till Augustinus. Gud är världens och människornas hopp om frälsning och fred, och endast via Guds hus den kristna kyrkan kan vi nå denna frälsning och denna kontakt med Gud och bli värdiga denna frid, som skulle vara porten till Guds rike. Endast kyrkan kan frälsa och återföreana världen, och därför lever jag för dess spridning, ordning och uppbyggnad. Min stora önskan i livet är att innan jag ännu är alltför gammal få resa till Mercia som apostel och sålunda på bästa möjliga sätt medverka till Irlands och Britanniens förenande under kyrkans överhöghet.

Ack, jag kan inte låta bli att reflektera över hur underbart ljuvligt detta mitt hemland Irland sannerligen är! Min fader lärde mig att inse dess ljuvlighet. Han kände personligen den helige Patrick, vilket jag som liten aldrig tröttnade på att höra honom berätta om. Han brukade även berätta för mig och för mina bröder om vår mor, som han alltid beskrev såsom den vackraste och mest behagfulla jungfru som någonsin helgat den iriska jorden med sina steg. Jag har alltid försökt inbilla mig hennes fullkomliga väna gestalt utan att ha lyckats.

I min ungdom tillverkade jag även harpor och andra musikinstrument, som resande kyrkomän från söder alltid förvånades av och berömde med stora ord, som ofta förvånade mig. De brukade säga, att de aldrig någonstans i världen hade sett eller

hört vackrare instrument och vackrare musik än den som spelades på dem, och ändå hade de rest vida omkring från Kiev till Sevilla och i alla länder där emellan.

Nu är jag förbi den tid under vilken man ännu fägnas av sin egen ungdom och alltings skönhet, och jag har svurit mig själv åt Gud för resten av mitt liv. En högre ynnest än denna kan enligt min mening icke förlänas någon människa av ödet, ty Gud är icke blott det högsta och största av allt, utan han är även det mest behagliga och det vackraste av allt. Av allt i verkligheten är musiken det väsen som kommer honom närmast i försöken att åskådliggöra honom.

Vår värld befinner sig i en sådan oordning och ofrid att den knappast kan bli värre. Därför är jag ytterligt gynnad som har uppvuxit i och blivit helgad åt kyrkan, ty den utgör världens och framtidens enda hopp. Det är den enda andliga källan i världen var man ännu kan dricka rent, friskt och oförgiftat vatten.

Och jag anser, att så länge kyrkan förblir ren och oförgiftad, förenad och styrd av fromma Gudsälskande män, så länge lever hoppet kvar hos människorna om en gynnsam framtid trots allt. Och därför ber jag till Gud att han må bevara kyrkan.

En bysantinsk krönikör:

Mitt namn är Konstantin Almeios. Jag föddes under det samma år som den store Johannes Komnenos valde åt sig för sin hädanfärd, och kejsar Manuel kände jag personligen mycket väl så länge han regerade. Under mina resor har jag sett det mesta av vår värld, och särskilt väl och gärna minns jag platser som Venedig, Genua, Cypern, Athen, det fjärran Kiev, Rom samt det förlorade Alexandria. Få tragedier var större än Alexandrias fall, det islamska brännandet av vår världs största bibliotek därstädes betraktar jag som världshistoriens största katastrof, då det drog ett streck över hela Antiken, och tyvärr ser jag stora paralleller mellan Alexandrias och Konstantinopels utveckling. Under större delen av min levnad var jag kejsar Manuela närmaste diplomat, och före det var jag bland annat fältherre. Nu mot slutet av mitt liv lever jag ensam i mitt hus vid den mysiska kusten, ty Konstantinopel finner jag mig ej längre höra hemma i. Mitt enda sällskap är mina minnen, ty min hustru och mina barn är för länge sedan allesammans döda. Jag ägnar min ålderdom åt att så samvetsgrant som möjligt nedskryva mitt lands och mina kejsares historia, mitt livs erfarenhet med allt vad jag har fått lära mig, samt ett uttryck för det sista som jag alltjämt har kvar att giva världen, vilket är min kärlek. Jag har i dessa dagar fullbordat krönikan över mitt hemland, och mitt livs fullständiga erfarenheter är redan nedtecknade, varför jag nu böjer mig ner över mitt bord och pinar mina ögon med att slutgiltigt uttrycka summan av min kärlek.

Av allt underbart som livet består av, frånsatt livet i sig självt, älskar jag varmast av allt vår stad Konstantinopel. Varför lämnade jag då denna stad som jag älskade så? Det var ingalunda av vantrivsel, leda eller avsky som jag drog mig därifrån, och ej heller var det på grund av någon önskan att få leva i avskildhet. Nej, det var blott och enbart av den anledningen, att jag icke kunde uthärda att på nära håll bevittna dess utveckling och dess gradvisa undergång, som jag flyttade därifrån. Dess kejsartron är ej längre en plats för kejsare, ty numera ser jag endast egoister, idioter, tyranner, dårar, narrar och yra höns vanpryda den. Och medan dessa blir allt mer degenererade tillväxer Västerlandet kulturellt och materiellt: det frodas och blomstrar och börjar konkurrera med oss, och ur konkurrensen växer det fram avundsjuka och därur hat till oss och till vår grekiska nation. Och samtidigt har vi muslimerna i söder som för

varje årsskifte förstör, härjar, slaktar, dödar och bränner allt vildare, allt mera hotande och allt närmare oss och vårt hjärta, som är Konstantinopel. Och folket, detta mitt älskade kristna grekiska folk, svälter av såväl andlig fattigdom som av materiell nöd. Deras förhoppningar på framtiden gäckas och förgörs grymt varje gång som en nykrönt och gloriös kejsare visar sig överträffa alla de med blodig omsorg störtade tidigare tyrannerna i hemskhet, svekfullhet och inkompetens. Till och med Venedig, som är vår trognaste och mest älskade dotter, har till följd av den utveckling, som ovan har beskrivits, på senare tid allt mer glidit ifrån oss. Ett rykte från Genua nådde oss nyligen, som förtäljer att européerna skramlar vapen med oss i tankarna, och att de önskar latinisera oss, förslava oss och förvandla oss till en av dem utplundrad västerländsk provins, och mycket talar för att ryktet tyvärr talar sanning. Det är till följd av denna fruktansvärt sorgliga, tragiska och outhärdligt smärtsamma utveckling som jag har lämnat vår älskade stad Konstantinopel. Av alla sätt att dö på är det mest kvalfulla sättet att dö långsamt, och att nödgas se andra dö långsamt är än outhärdligare än att göra det själv. Hellre skär jag ut mitt älskade Konstantinopel ur mitt plågade hjärta genast än att jag framför mina ögon upplever hur det sakta men säkert på långsammaste vis fräts sönder och plågas ihjäl inifrån.

De av vårt lands historiska gestalter som jag mest älskar att tänka på och som tyvärr tillhör det förflutna är i första hand vår stads fader Konstantin den Store själv, den storslagne Justinianus, den gamle innerlige Heraclius, den härlige och duglige Leo Isauriern samt de tre ädla Komnenierna Alexios, Johannes och Manuel, under vilkas fruktbara tid detta vårt gamla ädla rike nog upplevde sin troligen både sista och största lyckliga storhetstid. En annan man vars minne jag vördar, älskar och håller heligt, och vars namn ännu lyser trots dess sju hundra år gamla gravsten, är vårt lands byggherre och trotjänare Belisarius, som aldrig fick någon lön. Det finns även några underbara drottningar som är mera avhållna av mig idag än vad de var av sina gemåler medan de levde, och dessa är Justinianus sägenomsusade gemål Theodora och Johannes Komnenos väna och blida drottning Irene.

Den stad i världen som jag älskar mest näst efter Konstantinopel är det ännu unga Venedig. Till skillnad från sin numera gamle av världen halvt förgätta fader går hon enligt vad jag och alla andra tror en härlig och lysande framtid till mötes, och med hela mitt hjärta unnar jag den enda sanna Medelhavsdrottningen en dylik, och önskar till och med att den må bli ännu mera härlig än vad någon av våra storhetstider var. Aldrig skall jag glömma den nästan otroliga skönhet och den himmelskt översvallande livsglädje som hon så överväldigade mig med när jag som ung man för första gången anlöpte hennes hamn. Jag finner det fullt antagligt och hoppas det vara möjligt att hon en dag i en avlägsen framtid rentav reser sig som kanske hela världens drottning och varför då inte även som den nya tidens Athen?

Mycket finns det i världen som är beklagansvärt, tragiskt och ont. Av allt tragiskt som finns anser jag det mest tragiska av allt vara det allmänna lättsinne och den fruktansvärt fatala brist på förstånd som visar sig i människans glömska av sitt förflutna. Jag är allmänt ansedd som en av detta rikets mest lärda och kunskapsrika herrar, och detta till trots vet jag praktiskt taget ingenting om exempelvis antikens Athen eller Babylon, därför att allmänna kunskaper om dessa tider ej någonstans står att finna. Denna värld har ej brytt sig om att ta vara på det högsta som den har frambringat, och dessa människor har glömt bort och tappat bort sina största, vackraste, värdefullaste, mest ovärderliga och mest gudomliga skatter och minnen, vilket jag ej sällan känt mig lockad till att hata och förbanna hela mänskligheten för. Det enda egentliga som jag efter femtio års forskning har lyckats finna ut om Babylon är att

det var världens första ordentliga stad och historiens och vetenskapens krubba. Om Athen vet jag något mer, ty dess ruiner och lämningar finns ännu kvar och vittnar om att den stadens skönhet och ära aldrig har överträffats. Athen har ännu inte begravts levande av naturen och glömts av civilisationen som Babylon, men det lilla som vi vet om exempelvis Perikles fredsperiod är för litet för att det skulle kunna användas som grund för seriös och vederhäftig historisk forskning. De av kyrkor och trädgårdar överbyggda grekiska templen har alltid uppfyllt världen med spekulationer, men vi saknar visshet. Jag vet i mitt hjärta att hellenernas kulturvärld var och är oöverträffad, men min privata djupa övertygelse därom är icke nog för att eliminera framtida auktoriteter som i brist på bevis kommer att hävda att varken Athen eller Babylon egentligen var någonting märkvärdigt.

Till allra sist vill jag säga ett ord om det folk som benämns tyskarna. Jag anser och ser nu redan att det romarrike som de under kort tidsrymd med kraft och energi har byggt upp är mera likt ett romarrike än vad vårt någonsin har varit. Jag tror att den framtid som kommer tillhör dem. Jag tror på deras duglighet och sätter mycket hopp och tillit till dem. Och om det är så att de verkligen går ljusa storhetstider till mötes så hoppas och önskar jag innerligt med hela min själ att de med sin av Gud erhållna makt i så fall må föra denna värld, detta Europa och denna civilisation framåt i stället för åt det håll som Romarriket valde att vända sig åt, som var bakåt. Må Gud skydda dem och vara med dem. Jag önskar att framtiden får se upplysta och begåvade män pryda en upplyst och värdig världsmonarkis kejsartron. Och till sist ber jag till Gud med hela mitt väsen att någon dag någon gång frälsa oss från våldet.

Onödigt men ändå nödvändigt att tillägga är att Gud naturligtvis är föremålet för min allra högsta och innersta kärlek. Liksom väl alla dödliga har jag ofta tvivlat på hans existens och känt mig övergiven av honom och hopplöst vilsen i denna värld av ting, av krig och av intriger och ondska, men även om jag alltför ofta varit förtjänt av den eld som brukar tilldelas kättare så tänker jag dock aldrig det minsta lilla upphöra eller vackla i min kärlek till gudomen såsom en mänsklig idé. Ty blott en sådan tanke hos den mänskliga varelsen bevisar enligt min mening att människan är något gudomligt. Om Gud finns, hur han ser ut och om han skapat världen och människan eller inte spelar därmed ingen roll. Det räcker med att människan åtminstone i sina få ögonblick av klarhet är gudomlig nog att kunna ha gudomliga föreställningar.

Och därmed är hela min kärlek yppad.

En målare i renässansens Venedig:

Nej, nu får jag sannerligen skärpa mig. Skall jag bli en målare eller skall jag bli en vivör? Hur förälskad jag än är i att vara bägge kan jag inte vara bägge hela tiden. Det går inte längre.

O gudomliga bedårande Maria Leonora, varför trädde du in i mitt liv? Om inte du hade varit så hade jag säkerligen nu haft min Kristi Himmelsfärd färdig och prisad från Florens till Wien! Med den hade jag antagligen vunnit den stora tävlingen för ännu icke i ljuset varande professionella konstnärer och kanske fått mitt namn fört på ryktets vingar ända till Rom! Men ack, så gick det ej. I stället fann jag dig, i stället ledde du mig till din säng, och i stället för att arbeta fann jag mig vara upptagen med synd och förlustelser. Du smekte mitt hår, matade mig med vindruvor och skrattade med mig åt ingenting alls, medan tiden rann iväg och med den alla mina chanser. Medan du praktiserade din förförelsekonst och gjorde allt för mig gjorde jag

ingenting, och antagligen får jag nu vänta i två år till innan en lika förnäm chans uppenbarar sig som sänd från himmelen.

Och till råga på allt har jag nu förlorat ditt sällskap! Du har ränt iväg med den avundsvärde och alltid lyckosamme Giorgione, medan jag miserabel och handfallen står här och har förlorat marken under fötterna. Du, min älskade, har slagit hela min värld i kras!

Men nu i afton skall jag passa på tillfället och dränka alla mina sorger i vin och lättsinnig fröjd; ty i kväll skall jag som så många andra till den stora festen hos hertigen Gonzaga. Han är vid min själ den mest ärevördiga aristokrat jag känner. Dubbelt så mycket som sina pengar älskar han vår konst och är en sann mecenat av den enda ärbara och mest sällsynta kategorin.

O ljuva vin! Låt mig redan nu få njuta av dina flöden! Räck mig kruset och låt mig i förtid få berusa mig riktigt ordentligt så att jag är ordentligt lysande, upprymd och på festligt humör redan när jag kliver ur gondolen! Farväl, sorg och allvar, och välkomna, ljuva lättsinne och välsignade rus! Men ej heller får jag i förtid bli så berusad att jag ramlar i kanalen, vilket jag ju gjorde senast, och det var ju nära att jag hade drunknat. Synd att jag inte gjorde det.

Venedig, jag är lycklig över att du finns, du som har kanaler tillräckligt för alla som vill dränka sig, fest och gamman tillräckligt för alla som vill roa sig och mecenater tillräckligt för alla som vill det omöjliga: att bli en för alla tider accepterad och firad konstnär.

Tiziano, är du här också? Underbart är det att se den mest beundransvärde av alla ens kolleger. Har du tagit Giorgione med dig? Inte? Jag har hört att ni två inte längre drar jämnt. Har någonting hänt?

Paolo Veronese, här har du mig, din egen alltjämt levande Francesco! Hur går det i din verkstad? I min går det sannerligen uruselt. Ständigt lockar mig kvinnorna bort därifrån, ständigt blir jag på nytt förälskad, och ständigt måste jag på nytt börja om från början på mina arbeten! Det är sannerligen alldeles för bedrövligt! Jag kom hit i kväll enbart för att dränka alla mina sorger riktigt ordentligt!

Undrar du vilka sorger det är jag bär på? Som om du inte visste! Den senaste är den största av dem alla. Vet du vem som har övergivit mig? Maria Leonora! Du anar inte hur högt jag älskade henne och hur djupt hon slungade mig ner i förtvivlans dy när hon lämnade mig! Skrattar du? Din obarmhärtiga, skadeglada och grymma satyr! Mottag detta vinglas läckra innehåll i ditt ansikte, och om du ännu ler efter det så lovar jag dig mer!

Du säger åt mig att se upp? Vad ska jag se upp för? Vad måste jag skärpa mig för? Aha! Hertigen själv kommer hitåt.

En underbart stimulerande middag, Ers Nåd! Aldrig någonsin har jag under någons tak förärats med en mera gudomligt ambrosisk middag än här i ert familjepalats i kväll! Jag tackar Ers Nåd verkligen för den underbara förplägnaden. Ja, tack, Ers Nåd, mitt arbete går bättre och bättre. Jag arbetar så flitigt jag kan och använder redan medhjälpare. Och om det någon dag skulle behaga Ers Nåd att få sin person och släkt förevigad på duk i de vackraste färger och med den skönaste bakgrund, så säg bara till, och jag skall mer än tacksamt så till Ers Nåds tjänst. Ni smickrar mig, Ers Nåd, och jag är överväldigad av er generositet. Min tacksamhet är utan gränser.

Vad sade den frikostige räven till dig, Francesco?

Han lovade att en dag komma och besöka mig i min verkstad för att, som han formulerade sig, se och njuta av en mycket lovande ung konstnärs säkerligen praktfulla arbeten. Jag säger dig, Paolo, att jag aldrig har känt mig mera smickrad i hela mitt liv.

Och jag säger dig, Francesco, att så smickrar han alla.

Jag kommer ej att tro ett sådant påstående förrän du bevisar att det är sant! Men kom! Låt oss inte gnabbas! Låt oss i stället se och bekanta oss med alla de övriga intressanta underbara gästerna som fyller detta sagolika palats denna förtrollande stjärnklara sommarkväll!

Tycker du om Tintoretto?

Nej. Gör du?

Jag tror att han kan bli något.

Jag tycker att han är urtypen för en diletterant.

Men han är ännu ung och har bara börjat.

Om han fortsätter som han har börjat så bör han hellre ägna sig åt att vicka fram gondoler.

Du är dig lik! Men ser du lika nedlåtande ner på Correggio?

Correggio? Vem är Correggio?

Du vet inte ens vem han är? Maestro, du måste upptäcka honom innan du dör! Du bara måste!

Är han då så magnifik?

Ja, det är han sannerligen. Ja, han är mer magnifik än så. Han är större än Rafael.

Det kan jag inte hålla med dig om hur stor han än må vara, ty du hädar när du säger så. Ingen är större än Rafael, inte ens jag.

Menar du det? Hädar jag om jag säger att Michelangelo är större än Rafael?

Jag kan kanske gå med på att Michelangelo kanske kan vara större än Rafael men absolut ingen annan.

Men Michelangelo säger ju att Leonardo är större än Michelangelo.

Det bevisar att Michelangelo förutom att han är ful, lytt och kufisk dessutom är dåraktig och svag i sitt sinne.

Men håller du ändå inte med om att den store Leonardo vida överglänser Rafael?

Leonardo är odygdig, pervers och ej ens en konstnär. Han är vetenskapsman. Han övergav konsten för vetenskapen, och det är oförlåtligt. Därför är han såsom artist förkastlig.

Men är ändå inte "Nattvarden" finare än alla Rafaels fresker? Överträffar inte det lilla som Leonardo har målat allt vad som någonsin har målats?

Stora ord biter inte på mig, unge man! Jag överlåter bedömandet av en sådan sak åt framtiden. Kanhända är Rafael mindre än vad jag tror, men de enda som kan bevisa det är de som kommer efter oss. Och även om de behagar detronisera Rafael från hans ställning som världens främsta målare ämnar jag vidmakthålla min uppfattning om hans storhet till dess.

För dig är Rafael himlavalvets enda sol.

Och mer därtill. Han är den enda fullkomliga målaren.

Är det sant att kejsar Karl beundrar dig?

Han beundrar och aktar alla konstnärer och hantverkare. Han skulle även beundra dig om han visste att du fanns.

Är det sant att han när du målade hans porträtt plockade upp en pensel åt dig som du hade tappat?

Ja, Francesco, den myten är faktiskt sann, men det var en stor monumentalmålning med stegar, som jag måste klättra upp och ned för, så när jag tappade penseln föll den långt ner, och jag är ganska gammal och långsam. Så han var snabbare än jag. Men aldrig har någon mera mäktig despot bugat sig djupare för det dekadenta hantverk som målarkonsten är än världens kejsare Karl V.

Giorgio, vad tror du om framtiden?

Jag tror att världen går åt helvete. Åtminstone går jag med all säkerhet åt helvete.

En som älskar livet går inte åt helvete. Och du, Giorgio, är den enda jag vet som verkligen älskar livet i dess totala bemärkelse.

Men älskar världen livet? Nej, Francesco, denna värld älskar inte livet.

Det är en underbar tidsålder som vi lever i. Det är en underbar epok som vi håller på att skapa. Är det inte?

Jo. Jag önskar att man kunde leva i denna tid för alltid.

Du har väl hört att Rafael har försökt att bli kardinal?

Jo, det har jag hört. Jag hoppas att han en dag blir påve, ty om han blir det så kommer vi sannerligen att få uppleva sagolika världsmirakel.

Jag är ganska säker på att det är mot någonting sådant som han strävar. Kyrkan behöver städas upp.

Och en skapande konstnär är nog rätt person till att kunna göra det med smak, omdöme och tålmod.

Har du sett Tiziano eller Giorgione på sistone?

Nej. Har du?

De lär ha grälat.

Det tror jag inte på. Inte de två.

Tyvänn lär de faktiskt ha gjort det.

Varför? Vem av dem började?

Giorgione skall ha inlett tvisten. Tiziano målade en tavla efter honom som fick större beröm av allmänheten än Giorgiones eget original, och det kunde Giorgione inte svälja. De skall ha lämnat varandra nu, slutat samarbete och sagt upp bekantskapen. Giorgione blev arg och bad Tiziano dra åt skogen. De har ej mer setts tillsammans sedan dess.

Så fruktansvärt!

Francesco, jag såg dig drucken igår. Ja, du var till och med mer än drucken, ty du var redlöst berusad. Vad står på?

Ingenting.

Men varför gör du så?

Jag sörjer.

Varför sörjer du?

För att Giorgione är död.

Och fortfarande sörjer du däröver? Men min käre Francesco, det är ju nu en månad sedan vi begravde honom!

Jag vet, men det tröstar mig föga. Han blir väl inte mera levande för det. Det att han har varit död i en hel månad gör honom inte mindre död och begravnen för det, och det ger honom heller inte tillbaka till oss, Paolo.

Vad är dessa tyskar för ett vettlöst pack? Till vilken grad av nedrighet kan människor frivilligt låta sig sjunka? Först upphöjer de de så kallade stora konstnärerna Cranach och Dürer, som ej kan skapa annat än livlös stereotypi, till mästarnas himmel, och därefter ger de sig i kamp mot Europa under ledning av den storhetsvansinnige fallne munken Martin Luther. Är det inte nog med att de försätter konstvärlden och dess värderingar ur balans? Måste de dessutom nödvändigt splittra och upplösa kyrkan och sålunda ge fritt spelrum för barbari och germanska folkvandringar igen?

Vad är detta för en vidunderlig värld? Har hela världen plötsligt blivit galnare än Tyskland? Har kristenheten nu gått så långt i sin upplösning och degenerering att kristna nu bekämpar och förföljer kristna i kristendomens namn; så att kristendomens barmhärtighetsreligion nu har ersatts av kättarbål och inkquisition?

Vet du var Tiziano håller hus?

Nej, fråga Paolo. Han kanske vet.

Har du sett Tiziano, Paolo?

Nej, men det sägs att han sitter hemma i sitt hus och sörjer.

Sörjer? Sörjer vem? Sörjer vad?

Har du då inte hört den förskräckliga nyheten? Känner du inte till vad som har drabbat världen?

Vad har hänt? Vad är det för en katastrof du talar om?

Världen har förlorat Rafael.

Hur kommer framtidens ögon att se på denna tidsålder? Det var vår ambition och önskan att återvända till och återuppliva Antiken. Vårt mål var att få till stånd ett nytt Hellas, en ny klassisk värld av ljus och en ny bländande athensk anda. Alla våra förhoppningar och illusioner har redan gått hädan. Den Nya Antiken har redan blivit ett fiasko. Kommer framtiden ändå att se upp till oss som till den Nya Antikens hellener? Jag finner det svårt att inbilla mig att en redan urspårad dröm trots allt kan bli verklighet. Om jag hörde någon nämna uttrycket den Nya Antiken med åsyftning på oss själva så skulle jag kalla honom för en smaklös och taktlös skämtare.

Men ändå så har vårt försök att åstadkomma någonting ej lett alldeles åt fanders. I någon obetydlig och liten mån har vi lyckats. Italien vimlar idag av verksamma dugliga konstnärer, och hela det kulturella Europa följer oss med det spändaste intresse. Världen sjuder av nytt liv och ser trots allt en ljusare tid i framtiden än i det förflutna. Endast det antika bländande klara ljus som Hellas ägde har vi misslyckats med att återvinna, men frågan är om det alls kan återvinnas. Efter trettio år i världens idag mest förhoppningsfulla stad tror jag tyvärr att det är förlorat för evigt. När människan lät Hellas gå under lät hon historiens underbaraste resultat gå under, och har hon en gång varit så dum så är hon alltid så dum. Jag tror ej längre på människan och tror ej att hon kan gripa sig i kragen mer än en gång i historien.

Återigen finner jag mig vara hopplöst förälskad in över öronen. Maria Buona heter hon, min nya senaste underbara ängel, som till och med överträffar Anna Fiorenza i skönhet, älsklighet och munterhet. Om hon lämnar mig i morgon så begår jag självmord! Det gör jag på hedersord!

Men hur skall jag inte älska henne intill dess att hon tröttnar på mig och börjar gå till en annan! Hur i himlen skall jag inte älska henne! Jag skall älska henne så att hon aldrig glömmer det och så att hon alltid blott tänker på mig vem hon än ligger med i

framtiden! Jag älskar henne. Å min Gud vad jag älskar henne! Aldrig har jag varit mera förälskad förut! Aldrig skall hon glömma den kärlek som jag ämnar ge henne!

Ah, paradisiska lättsinne och härliga sinnesrus! Det enda i denna värld som är fattbart är vad som upplevs med sinnen. Det är det enda som är verkligt. Och ju starkare man upplever någonting med sinnet, desto större, verkligare och sannare är det. Och ingenting kan människan uppleva starkare än den köttsliga och sinnliga kärleksnjutningen. Allt är förgängligt utom ögonblickets lycka i det ögonblick som man upplever den.

Goethe:

Livet är en tortyr som överträffar allt. Kan man genomlida den, och man måste genomlida den, så kan man genomlida vad som helst och måste man genomlida allt.

Jag benämns olympier. Jag vet ej varför. Det behagar folk att kalla mig så, och så länge det behagar dem lider jag inte av det, men till vad nytta för världen är väl en olympier?

Livets enda mening är en själv. Att utveckla sig själv och expandera som personlighet är det enda i livet som ger någonting. Den som inte lever för sig själv är en ganska stor dumbom.

Hur uttrycker man den kärlek som man känner i sitt inre för mänskorna och världen omkring en när de inte är i stånd att begripa den?

Jag är fruktansvärt ensam, ty jag förstår inte världen och människorna på samma sätt som de förstår mig. Det är antagligen varje sann individs tragedi att han nog förstår alla men inte kan göra sig förstådd av alla.

Ser jag upp till ideal som blott är illusioner? Lever jag i den stora illusionen om att världen verkligen är den stora illusion som jag hittills har trott att den är? I så fall är jag blott en av historiens alltför många narrar.

Den största sortens tragedi som världshistorien har att uppvisa är den som den franska revolutionen är ett klart exempel på. Tyvärr tycks heller ingen typ av tragedi ha inträffat oftare i världsförloppet. Den tragedi som jag talar om är aristokratins undergång: plebejerna förlorar helt plötsligt förtroendet för de fina bildade patricierna, revolterar och drar ner dem till sin nivå. Vad plebejerna, som är de som alltid iscensätter denna tragedi, aldrig tycks vilja fatta är, att en stat av endast plebejer knappast skiljer sig från en myrstack.

Aristokratin är nödvändig. Om ett lands aristokratiska ordning störtas och ersätts av en folkligt vulgär sådan som stöder sig på enbart massornas nyckfulla gunst och besitter makten blott genom publikfrieri, så är det i allmänhet oundvikligt att den vulgära ordningen misslyckas i att efterbilda den ordning den har omintetgjort, följden av vilket är att den i sin tur störtas. Störtandet av en så unik och naturlig ordning som aristokratin kan endast leda in i en mörk ond hopplös cirkel som ej kan brytas av annat än total upplösning och kaos.

Jag kan icke annat än beundra denne Rousseau, som har kommit på den briljanta idén att återvända till naturen, men jag fruktar att Gud alltför sent har begåvat vår värld med hans person och ingivelse, ty materialismen och industrialismen ger redan hemska ackord i tillvaron.

Om någon bad mig välja vem jag ville av alla jordens kvinnor till hustru för en evig framtid så skulle jag utan vidare välja drottning Katarina II av Ryssland.

Ryssland är ett mammutrike som med mäktiga kliv vandrar in på världshistoriens stora teaterscen. Jag anser det troligt att framtidens fröjder i första hand blir Rysslands och Englands, ty detta tyska rike som jag lever och verkar i är ju lika hopplöst splittrat som ett lapptäcke.

Denne ädle Schuberts tragiska livsöde är ett fruktansvärt bevis på hur farlig människans nuvarande utveckling är: hon är icke längre i stånd eller ens intresserad av att stödja och upprätthålla en gudasänd representant för det enda verkligt värdefulla i livet, nämligen den sanna platoniska ideella och rent själsliga kärleken, som mänskligheten inte tycks förstå att Schuberts liv och verk var något av en unikt ren och koncentrerad personifikation av.

Beethoven var nästan naivt förälskad i England, och jag tror mig kunna förstå denna säregna förkärlek och partiskhet för ett annat land, ty detta England har i sanning en aura av aristokratisk högsinhet och ädel finkänslighet som aldrig tidigare har uppvisats i historien, om man som enda undantag betraktar det gamla Hellas. Endast där nådde människan en högre intellektuell klarhet än i dagens England.

Jaså, den där Napoleon har äntligen tagit sitt förnuft till fånga och avlidit. Det kan dock inte förnekas att han gjorde en viss framgång som vår tids utan jämförelse mest iögonfallande narr.

Döden kommer till alla och varken sist eller minst till mig. Jag finner dock behag i att i denna tid bli befriad från åsynen av världens farliga utveckling medan den Heliga Alliansen ännu fungerar och med hjälp av goda illusioner håller ordning på folken, ty vem vet när även den faller ihop och blir till intet liksom allting annat underbart som har funnits i det förflutna och som ej finns mera? Ty vad är väl historien annat än en oändlig serie ständigt olyckliga vändningar, och vad kan man annat hämta ur den än att det alltid har gått miserabelt till?

Bismarck:

Visst är jag omåttligt fåfäng, men det är alla människor nu för tiden. Mitt livs stora mål är atrt samla ihop detta Tyskland och göra dess tusenfaldiga nation enfaldig, ty vilken tysk kan väl i längden uthärda att se Ryssland, England och Frankrike ensamma lägga beslag på världen?

Men att förena alla dessa för vinden skingrade tyska småstater är ej ett pussel för barn. Nej, det är en uppgift av fruktansvärda dimensioner som måste lösas med kraft. Redan har jag misslyckats med att nå dess lösning på alla stillsamma och fredliga

diplomatiska vägar som finns, och till och med ett brödraskap med Österrike har jag blivit tvungen till att förkasta. Fred, artighet och vackra gester fungerar inte längre i världspolitiken. Den Heliga Alliansens vänlighet frambragte bara blodiga revolutionärer, som klart visade att initiativet måste gripa till våld, blod och järn för komma någonstans.

Men Tyskland skall förenas, om det så skall ta hela min livstid i anspråk. För ett förenat Tyskland arbetar jag så att det återigen med förnyad och överlägsen kraft kan kasta sig in i världshistoriens centrum, där det sedan urminnes tider hör hemma.

Gamla föräldrade Österrike, vad duger du till? Vad är din funktion i världspolitiken? Du är en gammal uttjänad gubbe som inte längre förmår att röra på benen ens för att skaffa dig de minsta, sista och föttigaste kolonier. I stället ägnar du din utrikespolitik åt att bråka med Serbien, det mest föttiga och omöjliga av alla länder. Jag går gärna en annan väg än din och lämnar dig i sticket när det passar mig, men så länge du gynnar och anpassar dig efter mig och Tyskland är du min vän och vapenbroder i alla väder. Och, för sjutton gubbar, jag undrar om inte du är Europas enda hederliga nation.

Ha-ha! Detta lilla krig, eller snarare dessa små skärmytslingar med pilten av Frankrike, Napoleon den lille, var sannerligen uppfriskande!

Denna dag har jag krönt en kejsare som jag med ödmjuk hand har givit detta slutligen och äntligen förenade tyska rike till att ge i arv åt sin familj. Jag tackar Gud för att jag med Hans hjälp har lyckats uppnå detta mitt enda heliga livsmål. Nu i den gryende framtiden gäller det endast för mig att med disciplin hålla Tyskland kvar på det lyckliga spår som hon har mig att tacka för att hon så urtmärkt väl har lyckats slå in på det. Tre krig var ett högt pris för vår enighet, men nu kan denna vinst endast bibehållas genom fred.

Ni gamla tysk-romerska kejsare Otto och Fredrik, ni är mina föredömen. Utan era underbara för evigt lysande exempel hade jag aldrig fått smak för den ära som omstrålar alla som någonsin har försökt och arbetat för att förena detta vårt gudomliga fädernesland.

Europa upplever idag sin största blomstringstid genom tiderna. Alla konkurrerar med alla, alla är jämnpelade och alla går framåt med stormsteg. Det är en ofattbart positiv utveckling. England leder den och är mån om att behålla sin oförliknelighet, jag vandrar i hennes skugga men kämpar för att bli hennes jämlike, och Frankrike och Ryssland har på senare tid allt tydligare kommit allt närmare varandra: de är praktiskt taget politiska fosterbröder, vilket gör dem lika starka och väldiga som vi. Aldrig har ett mera svindlande kapitel skrivits i historien än det som vi nu skriver, ty aldrig förr har världsmaktspelets insats och hägrande vinst varit så stor. Hela världen står ju nu på spel.

Vem är den där fördömde förträfflige imperiebyggaren Cecil Rhodes? Vad tusan är han inte en tysk för? Han kunde åtminstone ha varit en boer!

Tyskland och jag har förlorat vår kejsare idag. En ung ouppfostrad och beskäftig valp utan förstånd, vars framfart ingen kan bevittna utan oro, ämnar efterträda sin redlige farfader, och jag tycker mig redan se mörka orosmoln på framtidens horisont.

Den uppkäftige valpen önskar ej ha sådana män som jag i sin närhet. Han har avlägsnat mig och många andra kompetenta sjömän från Tysklands roder, som nu övertas av omogna slynglars benägenhet att riskera livet bara för dumdristighetens skull, vilka struntar i att de därmed riskerar hela Tyskland och dess framtid, som de entusiastiskt satsar på en sorts rysk roulette. Jag fruktar för Europas framtid.

Den där bortskämde inbilske oduglingen som vanpryder mitt Tysklands tron och hela den världspolitiska teaterscenen med sina billiga överdrifter och oförskämda övertramp gör sig ideligen mer och mer ovärdig den kejsartitel som han redan så skamlöst har befläckt med sina ständigt upprepade och oursäktliga klavertramp. Aldrig var Tyskland mera förtjänt av en god monark, och aldrig hade hon en sämre.

Jag tycker inte om att behöva lämna världen i detta spännande och farofyllda ögonblick, men döden kommer tyvärr ingen mänska ifrån, utan den måste vi alla finna oss i. Jag ber till Gud att han må skingra alla de hotande orosmolnen, och att han må bevara detta Tyskland som det nu är och denna lyckliga värld sådan den nu är.

En okänd soldat:

Vilken underbar värld jag har lyckan och turen att få växa upp i! Hur sällsamt gynnad av försynen måste inte jag vara som får uppleva denna ljusa sälla spirande tid och denna min ungdom i detta gamla idylliska England! Jag kan inte låta bli att likna mig själv vid en svala som ystert för första gången prövar sina av naturen fullkomnade vingar och som med dem dyker rakt mot solen och mot den blåaste och klaraste av himlar, som kanske någonsin av människor har skådats. Jag lever i en gyllene tidsålder; det är jag till fullo förvissad om, och jag ämnar inte göra den sämre.

Hur mycket underbara ting är det inte som händer varje dag nu för tiden, och hur fri känner sig inte en rik ung man som jag med framtiden framför sig i denna den mest gynnsamma av alla tidsgryningar! Hela världen är min, ty så lycklig och fri får den mig att känna mig att jag helt enkelt måste älska den och njuta av den av hela mitt hjärta.

När har människor förut kunnat resa så fritt som jag från land till land och utan papper till lands och sjöss och väders? När har människor någonsin haft tillgång till så mycket kunskap som de flesta har idag? Det enda möjliga svaret på dessa frågor, som är aldrig, förvissar mig om äktheten av denna tidsgrynings ljus: och detta är vad jag ämnar göra för att hjälpa den framåt och förvandla den till dag: rik och av god härkomst som jag är ämnar jag spendera varje uns av energi, varje liten spottstyverskärva och alla de människors goda viljor som jag över huvud taget någonsin kommer att komma i kontakt med till att personligen göra mitt yttersta för att medverka till och om så behövs kämpa till döds för att försöka åstadkomma ett i framtiden socialt förenat Europa och en i framtiden enad nedrustad och fredlig värld utan några nationella eller rasliga motsättningar.

Det är ett stort mål, men när jag ser mig om i världen idag så finner jag ej annat än att vi har goda förutsättningar för att nå det. Se på Ryssland, till exempel, som idag är världens mest respektabla imperium. Har världen någonsin sett ett mera underbart folk? Intet folk är så fromt och välvilligt och numerärt som ryssarna, och under det senaste århundradet har inget rike i världen uppnått en högre kultur. Eftersom de

gärna utan tvekan fortsätter med att vara som de är hyser jag inget tvivel om att de gärna vill fortsätta leva i fred. Visserligen är deras tsar ganska svag som inte ens kunde klara av den lilla dusten med Japan, och det ryska folket har ett förfärligt men i sin stora okunnighet; men ändå så tror jag på Ryssland.

Positivt inställd till framtiden och till ett framtida universellt fredligt samarbete är jag även förvissad om att Tyskland är. Mycket ont förtal har nått oss om den tyske kejsaren och hans makttörst och blodtörst, men lyckligtvis så är sådant bara ont förtal och överdrifter. Han är visserligen stor i truten, men det är dock alltför tydligt att även han i hjärtat blott är en fredsälskare, hur stor han som säkerhetsrisk än är genom sina otidigheter.

Tysklands broder och halvfader, det gamla hederliga och ärevördiga Österrike, har en fördömt skicklig och slug utrikesminister som jag tyvärr även måste anse som något av en säkerhetsrisk. Jag såg gärna att hans mörka skugga, hur liten den än är, avlägsnades från Europa. Förutan honom är Österrike Europas utan tvekan heligaste och mest älskvärda rike. Det är inte alla länder som är mera intresserade av musik än av att lägga under sig kolonier.

Frankrike är vilt, bångstyrigt, barbariskt och ociviliserat, men med Napoleons öde i färskt minne tror jag inte att de vågar gå emot hela Europa en gång till.

Italien gör man troligen klokast i att inte ta med in i bilden. Italienarna är Europas friaste folk, begåvade som de är med den mest underbart naturliga och spontana livsglädje, och så upptagna som de är med att leva livet duger de knappast någonting till politiskt.

Till sist har vi det absurda Amerika på andra sidan oceanen, en stupid nation av obildade pellejönsar, ett rått och vulgärt clownimperium utan sinne för anständighet, kultur och smak, som nog så länge som möjligt bör ignoreras.

Världen är en intressant skådeplats var det mest intressanta av alla spel som bäst håller på att spelas upp med större spänning och satsning än någonsin, nämligen det politiska världsspelet. Den enda egentliga faran för spelets fortsatta fredliga gång är att alla mer och mer tycks ta sina egoistiska intressen i det på allvar.

Mitt hjärtas enda hem i världen är England. Endast här i Cambridge hör jag hemma, endast det närbelägna London har någonsin tilltalat mig som storstad, och antagligen kommer jag aldrig någonstans att finna ett andra hem än här. Och när jag längs Londons härliga föråldrade gator flanerar till och från parlamentet för att höra på Asquith fröjdas mina ögon vart de än ser inför åsynen av andra friska energiska unga män som jag själv, vilkas ögon och anleten lyser av framåtanda och verksamhetslust liksom kanske mina egna. Det är i sanning en välsignad epok som vi lever i.

En sak bekymrar mig dock som jag inte kan få ur mitt sinne, och det är frågan varför de underbaraste och kanske mest värdefulla människorna i vår tillvaro, som är konstnärerna, under de senaste femtio åren har blivit alltmer miserabla och eländiga. Varför drack geniet Toulouse-Lautrec ihjäl sig, varför gick van Gogh frivilligt i döden, varför gick det som det gick med Seurat, Musorgskij och Schumann, varför blev Brahms och Schopenhauer med tiden så ytterst sura och pessimistiska, vad i all friden hände egentligen med Nietzsche, och varför blev Leo Tolstoj så olycklig? Jag kan lika litet förstå vad det gick åt dem som jag kan bli fri från att ha deras negativism och fatalism gnagande på mitt samvete, bara för att jag är lycklig.

Denna fruktansvärda fullkomligt otroliga katastrof som hela världen hysteriskt gastar om idag är sannerligen ett mer än överväldigande olycksbådande tecken. Det är lika svårt att tänka sig, att denna världs stoltaste, vackraste, säkraste, mest makalösa, mest uppmärksammade, mest vördade och största och på alla sätt mest excellenta skepp plötsligt utan orsak och på sin jungfruresa över Atlanten på det förfärligaste sätt förliser, som det är att sätta tilltro till en sådan chockerande, bedövande och själsförintande nyhet. *Titanic*-katastrofen, som i praktiken innebär världens stolthets och säkerhets undergång, har fullständigt vänt upp och ned på hela min världsbild genom att förklara vetenskapen opålitlig. Det känns som om jag och världen plötsligt hade ryckts upp med rötterna. Sådant kunde inte och fick bara inte hända. Den underbara fasta tillförlitliga mark som var vår gloriösa drottningens tid känns med ens hopplöst förlorad. Det en gång så ståtliga namnet *Titanic* kommer antagligen för alltid att leva i människors minne som kanske den mest plötsliga och förfärliga blixtn från klar himmel som någonsin har skrämt upp historien och fått en trygg tillvaro att med ens kännas skrämmande otrygg.

Vilken fruktansvärt fasansfull och beklagansvärt ödesdiger tragedi! Och att det skulle behöva drabba just gamle kejsar Frans Josef och hans gamla hyggliga Österrike! Ingen i Europa har ju fått genomgå en digrare syndafloed av sorger än just denne gamle troligen siste riktigt kejsarlige kejsare. Det är outhärdligt att läsa om denna världsomskakande tragedi i Sarajevo.

Och vilka konsekvenser kommer denna gnista så farligt nära krutmagasinet att få? Ballongen har fått ett hål; världens framtid beror nu på om Österrike kan täppa till det eller inte. Och i Österrikes främsta led står en utrikesminister vars slughet jag alltid har betraktat såsom farlig.

Varje dag är en mer spännande thriller än den föregående. Österrike har gett Serbien ett omöjligt ultimatum. Om Serbien inte infriar det måste det bli krig. Serbien backas av Ryssland, och Österrike backas av Tyskland. Farligast av allt är att Österrikes martialiska utrikesminister, som nu inför hela världen demonstrerat att han vill ha krig, uppmuntras till sin farliga kurs av tyske kejsaren. Men vad gör då Ryssland? I sitt otroliga ädelmod övertalar det Serbien att acceptera Österrikes ultimatum. Serbien går med på alla Österrikes orimliga och omöjliga krav utom ett, som Serbien ber att få hänskjuta till Europadomstolen. Därvid måste Österrike gäpa och komma av sig med förhoppningsvis alla andra krigshetsare också. Allt beror nu på om Österrike kan acceptera Serbiens svar. Ännu kan kriget undvikas.

O nej! O nej! O nej! Tillvaron brinner! Över en natt har det ljusa sällsamma paradiset som världen ännu var igår förvandlats till ett flammande inferno, till en hemvist för djävlar och till ett ondskefullt helvete var plötsligt alla betraktar alla som sina fiender. På en dag tycks livet, kärleken och allt gott som någonsin har funnits att ha förlorat allt värde. Krigets kalla hänsynslöst brutala faktum har ruinerat och förstört allt mänskligt, sunt och gott. Allt som jag och hela min generation ännu trodde på igår är oåterkalleligen förbi. Jag är en främling inför denna nya grymma till dårskap och djuriskt vanvett upphetsade värld, och jag gråter, såsom Disraeli och Cecil Rhodes onekligen hade gjort om de hade levat idag.

Med hela mitt hjärta hoppas jag nu endast och ber till Gud att detta krig åtminstone måtte bli snabbt avklarat.

Jag befinner mig vid fronten. Överallt omkring mig dör människor som flugor. Detta krig går till ungefär som så att alla skjuter på alla och dödar alla så gott det går, ty det är svårt att i frontens dammtöcken se vilken nationalitet de soldater som man får syn på tillhör. Det kan vara våra egna som flyr i panik, och det kan vara tyskarna som försöker att storma oss. Vilka de än är som hela tiden störtar omkring oss så överlever ingen, ty våra vapen är sådana att de dödar allt och alla med förbluffande effektivitet. Och det är säkrast att döda alla man ser, ty vem vet om de är fiender eller ej? Jag är övertygad om att denna dundrande, giftiga och dimmiga öde värld är helvetet, som jag slutligen har nått efter ett hårt fall från gårdagen, som redan är så avlägsen att dess paradiset inte längre verkar att ha varit sant.

Ett sjukhus har plockat upp mig från slagfältet. Jag vet inte vad för ett sjukhus det är, men det är dåligt planerat, stinker, har ont om platser och tycks vara de flestas väntrum inför döden. En gång friska unga soldater hör jag oavbrutet dag och natt skrika, jämra sig, yra, kräkas och ängslas i hysteriska dödsvänder. En liten bäck av blod rinner under min säng från min grannes bädd. Han är död. De har ej hämtat honom ännu.

Själv överlever jag troligtvis, ty jag har endast förlorat en arm. Men vem vet? Kanske jag dör i alla fall, ty de flesta tycks ju trots lindriga skador inte komma ifrån förlossaren stelkramp.

Jag har överlevt sjukhuset, stekpannan i vilken så många av mina vänner gick åt, och återvänder nu till fronten, det vill säga hoppar tillbaka in i elden.

Det lär gå bra för min före detta kollega och alltjämt varande kompis före detta marinminister Churchill och hans vänner i parlamentet som bestämmer över världen utan att ha sett hur ett modernt krig fungerar i praktiken. Därför fick de sig ett Gallipoli.

Återigen är jag hemma i kulsprutediket. Jag skjuter på folk som aldrig förr, ty så lyder min order. Jag vet dock inte och bryr mig heller inte om i fall jag träffar eller ej. Order haglar över mig dag ut och dag in och jag lyder dem alla passivt liksom en automatisk maskin som sätts i arbete av spakar och knappar som ständigt trycks in och rörs om av soldatmaskineriets skötare officeren. Något samvete har jag inte längre, och i ännu mindre utsträckning har jag kvar någon fri vilja. Kriget är en fulländad personlighetsutrotningsmaskin, och det enda kvar i mig som jag fortfarande kan ta på som något av mig själv är min intensiva längtan efter döden. Det är det enda positiva som jag har att se fram emot. Men ironiskt nog tycks ödet till varje pris vilja hålla mig vid liv.

Till min förvåning befinner jag mig på ett rent och fint sjukhus. Jag hör ej fronten någonstans. Hur har jag kommit hit? Jag försöker röra på mig. Allt jag minns är en stor explosion. Jag rör ej längre på mig när jag förnimmer och förstår att båda mina ben är borta. Tydligen har jag fått betala för att aldrig mer behöva se fronten.

Jag får andas frisk luft idag för första gången på många månader. När jag rullar omkring i denna fagra rosenträdgård tycker jag mig minnas att jag en gång i tiden älskade en värld. Och jag frågar denna nya ohyggliga värld: var är den världen nu som vi en gång kunde älska?

Amerika lär ha ingripit i stormaktskriget. Om det är sant så kommer de allierade att segra. Segern kommer då typiskt nog att ha förlänats dem av en dålig och smaklös clown.

Kriget är över. Världen tycks jubla däröver. Jag befinner mig på resande fot, eller rättare sagt på resande stol, ty lyckligtvis har inte min familj utarmats i lika stor bemärkelse som Europa har utarmats. Det enda som jag finner överallt i Europa är stigande barbari, missnöje och svart universell tragik. President Wilsons klumpiga demokratisering, eller amerikanisering som det egentligen är, av den gamla världen, har inte varit någon tillfredsställande ersättning för alla de avskaffade, utsparkade eller utrotade monarkierna. Från det gamla Ryssland hörs ingenting och har ej hörts någonting sedan tsaren störtades och mördades. De enda människor i Europa som faktiskt inte tycks vara helt tillintetgjorda av kriget är de tyska socialisterna och kommunisterna. De är för galna, för fanatiska och för rabiata för att begripa att världen har gått igenom ett krig.

Endast England är fortfarande sig likt i någon mån. När jag återvänder till Cambridgeshire så blir det för att där tillbringa återstoden av mitt liv. Endast i England finns fortfarande minnet kvar av den värld som jag och mänskligheten har förlorat.

Jag har besökt den store Nijinskij i Schweiz som jag en gång som ung fick se uppträda i Paris. Jag visste inte att han var galen numera.

Trots att de flesta gör sitt bästa för att låtsas om att inte märka det så har kriget totalt utarmat England ej endast ekonomiskt utan även så till vida att den generation som skulle ha byggt vår framtid har gått förlorad.

Vad fick vi för att besegra tyskarna, förödmjuka dem, utarma dem till oigenkännlighet och rädda vårt imperium? Bara detta gapande hål och hjärtesår i hela landets struktur av den förlorade generation som ingen fred eller något bestående imperium någonsin kan ersätta.

Mina brorsbarn uppskattar inte sin farbror för att han är så sur och melankolisk. De har roligt med honom bara när han rör på sina benstumpar, ty det tycker de att ser förfärligt skojigt ut. Roligast har de med honom när han ligger på marken utan rullstol och rör patetiskt på både armens och benens stumpar samtidigt som hans enda bestående extremitet är fullt normal. Det är i alla fall positivt att jag kan vara till en större glädje för världen än vad världen kan vara för mig.

Det verkar som om Amerika numera är världens ledande nation. Det är fullkomligt tidsenligt att detta brutala och absurda land befolkat av skjutgalna översittare, smaklösa nollor och oanständiga dollargrin nu har blivit det enda land som världen har att sätta sitt hopp till.

Jag ämnar nu begå självmord, ty denna existens är alltför meningslös.

Tsar Nikolaj II:

Jag är tsaren. Jag har av Gud ställts i spetsen för detta land och detta folk, och jag är rädd att jag inte är mogen för en så övermänsklig uppgift som att regera dem. Ty felet med mig är att jag bara är en vanlig människa av kropp och själ och att jag inte vill vara något annat.

Min tsarevna är Rysslands mest impopulära kvinna därför att hon är tyska och för att jag inte kan klara mig utan henne. Lika mycket som folket avskyr henne älskar jag henne.

Fem barn har vi, men blott genom den siste fick vi av Gud en son. Han är Rysslands arvinge, framtidens hopp och Rysslands hopp. Han är vacker och begåvad, och folket älskar honom. Men han är obotligt blödarsjuk, vilket dock bara gör att jag älskar honom desto mer.

För vår sjuke ende sons skull låter sig min hustru alltmer påverkas av en suspekt figur från Sibirien, som luktar illa och som fyller alla som ser honom med avsky. Vårt hov har ej varit något riktigt hov sedan min hustru började umgås alltför mycket med honom. Hon vore dock ej beroende av honom om han inte märkvärdigt nog hade en undergörande verkan på vår stackars son, vars lidanden ingen kan föreställa sig.

Jag har redan två fruktansvärda misslyckanden såsom tsar på mitt samvete: kriget med Japan och den blodiga söndagens onödiga massaker. Fallet Rasputin med alla de dåliga rykten om hovet och tsarfamiljen som han ger upphov till kanske utvecklar sig till ett tredje. Jag lever nog antagligen blott för att kröna mina stora misslyckanden med än större misslyckanden, född som jag är på Jobs dag. Jag borde ej vara tsar. Jag är fel man till att vara tsar, ty Rysslands svårigheter och problem är för stora för mig. Hennes armod är för oändligt, hennes folk är för stort och för fattigt både på kunskap och på bröd för att jag ensam skall orka med det överväldigande svåra och stora företaget att läka alla dessa hennes svidande och blödande öppna sår. Min enda fiende är dock min mänskliga svaghet, ty det krävs en gud till att klara av Rysslands mest skriande problem, och jag tvivlar på att ens min fader hade orkat med att bära den börda som Gud nu ständigt och oavbrutet låter växa i vikt på min redan brutna rygg.

Vad som nu senast har drabbat oss är detta europeiska stormaktskrig, som vi mot vår egen vilja utan förskoning plötsligt drogs in i och som redan efter knappt ett år av oöverskådlig onödig och meningslös mansspillan ser ut att kunna leda till alla de inblandade monarkiernas fall. Hur kunde detta krig uppkomma som ingen ville ha men som alla ändå nu hängivet deltar i? Jag ville ha det minst av alla, men hotet mot Serbien från Österrike med Tyskland bakom ryggen tvingade mig att mobilisera. Kusin Willy hotade mig då och sade, att om jag inte återtog mobiliseringen måste han förklara krig. Jag försökte då faktiskt återta mobiliseringen, jag gav order om det bara för att avvärja kriget, men det var för sent, för mobiliseringen hade redan inletts. Min käre kusin förklarade mig då krig utan att egentligen vilja det själv. En apparat hade satts i gång som ingen kunde stoppa. Tragedier är alltid oförklarliga, och ju mer tragiska de är, desto mer oförklarliga är de.

Till sist men inte minst plågas Ryssland nu värre än någonsin av galna rebeller och bolsjeviker, som till sitt yttersta anstränger sig för att fräta sönder och pina ihjäl Ryssland inifrån; och så hårt som de anstränger sig med denna märkvärdiga uppgift, vars självdestruktiva mening jag inte förstår, kommer de antagligen en dag att lyckas med dess genomförande. Ingenting tjänar deras dunkla syften bättre än detta onödiga och oönskade krig som, om det som de hoppas fortsätter länge ännu, obönhörligt måste leda till monarkiernas sammanbrott. Dessa revolutionärer är galna nog att tro

att endast de kan förbättra situationen i Ryssland, medan verkligheten är att ingenting i Ryssland kan bli bättre, medan däremot allt alltid kan bli ännu sämre; och i sin vilda iver att få historien att skena lyckas de över all förväntan med att just drastiskt försämra situationen i detta redan ihjältorterade Ryssland.

Jag avundas varenda levande människa som slipper vara tsar.

Vad är det som denne Rasputin vill? Är det inte tillräckligt att hela Ryssland svälter, ruttnar, lider och korrumpas? Måste även min egen familj själsligt frätas sönder och gå under genom denne parasits och själslösheters allt starkare inflytande? Sin enorma makt har han enbart tillvällat sig genom sin sexualitet, men ingenting är så farligt och riskabelt i politiken som just maktutövning genom sexualkraft. Min hustru, min älskade, hur har du kunnat slå in på denna otrygga och farliga och för landet irriterande väg? Är jag ett så övermåttan klenstöd för dig att en smutsig sibirisk bonde och äventyrare från det mörkaste Asien utgör ett starkare?

Jag har länge väntat på denna dag. Folket lyfter slutligen oket från mina axlar och axlar det självt i stället. Äntligen kan jag andas, och äntligen får jag vara människa igen. Lycka till, Kerenskij! Det önskar jag dig av hela mitt hjärta. Min stackars son, min hustru och mina döttrar, kanske vi nu äntligen kan börja leva som den ömma kärleksfulla och harmoniska oskyldiga familj som vi egentligen är? Aldrig ville vi ju att makten skulle bli något ont som kunde befläcka vår mänskliga oskuld. Hellre avstår vi då från den frivilligt än att vi låter den förmörka våra liv.

Denna utveckling är ej gynnsam för någon utom för bolsjevikerna. Denne Kerenskij är till och med mindre mogen för sin uppgift än vad jag var. Det är mot min mänskliga och naturliga vilja att göra det, men hur kraftlös jag än är ser jag mig tvingad till att för Rysslands skull återta min forna ställning som Rysslands enväldige tsar, ty Ryssland går nu med säkra steg mot en katastrof, och endast jag kan kanske förhindra den. Jag är beredd att offra min frihet, mitt liv och min familj för Rysslands framtids skull.

Allt är förlorat. Kerenskij störtade mig, vilket jag tyvärr lät honom göra, och nu låter sig Kerenskij störtas av Uljanov Lenin. Katastrof följer på katastrof. Aldrig har ett land så förödmjukats av historien som Ryssland i detta år.

Jag har försökt sluta att tänka på och tala med min familj, ty om jag deltar i deras lidanden kommer jag med säkerhet att bli galen.

Nästan över en natt har Ryssland förvandlats till någonting mellan ett kaos och en kakistokrati, medan kriget i Europa härjar våldsammare än någonsin och troligen ännu kommer att bli mycket värre. Jag tycker synd om de stackars tyskarna, fransmännen och engelsmännen, som inte har en aning om vad som väntar dem. De tror att de kämpar för att äntligen få ett slut på kriget, men i själva verket förbereder de intet ont anande en ännu mer förfärlig framtid. Krig är blott en vårsådd; vad som sedan växer upp när kriget är över och som människorna måste skörda är tusen gånger värre. Såren efter ett krig kan aldrig helas förrän den siste som utsläckt ett människoliv i kriget själv har dött.

Min son kan ej längre gå på grund av sin sjukdom, och hans vakter pinar honom ständigt. De kallar honom en bortskämd vekling och en ömtålig mammas gosse och

försöker därigenom provocera honom till att resa sig. Naturligtvis kan hans manlighet inte uthärda sådant. Han tvingar sig till att använda sina ben med den påföljd endast att han får ohyggliga smärtor, faller omkull, får nya blödningar och att benen blir ännu sämre. Varför kan inte Uljanov Lenins trogna undersåtar döda oss allesammans genast och så ha det gjort en gång för alla?

Jag vet, att när jag var ung så var Ryssland världens största, rikaste och mest framstående land både kulturellt och materiellt men mest dock andligt och i fråga om framtidsutsikter. Inte ens Amerika, ja, inte ens Storbritannien, som gav mig min uppfostran, var mera aristokratiskt och högre kultiverat än det gamla Ryssland, som var direkt arvtagare till det bysantinska riket och dess moder Hellas. När jag den dag som idag är ständigt bevakad av bolsjeviker och utan möjlighet till ljus och frisk luft betraktar det Ryssland, som med väldig möda och stort besvär styrs med hjälp av terror och omsorgsfullt slits ihjäl av inbördeskrig, så kan jag blott för mig själv konstatera, att den upplysta Gudsstat som en gång var Ryssland idag är ingenting mer än en oorganiserad och kaotisk myrstack vars drottning är Uljanov kallad Lenin.

En ungersk balettdansör:

- Du är duktig, Lajos. En dag när du är stor kanske du blir lika stor som Nijinskij.
  - Det är det jag hoppas på.
  - Det var inte litet det!
- Lajos lärare smålog.

- Hur går det i skolan, Lajos? Har du hittat något älsklingsämne redan?
- Ja, historia.
- Jaså! läser ni historia i klassen redan?
- Nej, jag läser på egen hand.
- Jaså, och vad läser du om då?
- England och Grekland. När jag är stor ska jag resa till dem bägge två.
- Som världsberömd balettdansör?
- Just precis!

Lajos och hans far har gått upp till Fiskarbastionen där de står och ser ut över sin stad.

- Se denna stad, min pojke. Jag lovar dig att ingen stad i världen är vackrare än denna vår Donaudrottning Budapest. Jag har rest överallt i Europa, jag har sett Paris, London, Rom, Wien, Florens och Venedig, men ingen av dem kan mäta sig med vår huvudstad. Väx upp omsorgsfullt, min pojke, ty av ödet är du gynnad att växa upp i världens vackraste stad.

Jag tycker dock inte om att du nödvändigt vill bli balettdansör. Du borde bli en säker affärsman i stället, som jag. Du kommer av en av vårt lands anrikaste familjer, och du borde visa dig värdig ditt namn med att bli någonting bättre än en dansör. Men eftersom du är envis och eftersom jag älskar dig kommer jag alltid att hjälpa dig med vad du än gör.

- Vad är en nazist, pappa?
- En nazist är en äkta idiot.
- Är Mussolini en nazist?

- Nej, Mussolini är reko, fast han umgås alltför mycket med avskummet Hitler.
- Är Hitler en nazist?
- Ja, Hitler är en nazist. Akta dig för honom och för alla som tror på honom.

Flera år har gått. Det är 1938. Lajos är en ung man vid Budapestoperans balettskola. Hitlers annektering av Österrike har just drabbat världen. Krigsmoln skocka sig över Europa.

- Men Ungern är i säkerhet. Vi lever trygga och osynliga mellan alla stormakter, och vi glädja oss åt vår underbara lott. Jag tvivlar faktiskt på att något folk i världen idag är lyckligare och lever i större harmoni än ungrarna.

Och hela världen älskar oss. Budapest besöks inte så mycket av rika utlänningar som Rom, Venedig och Florens, men alla som i alla fall kommer hit är eniga om att Budapest, min egen underbara stad, är den vackraste i Europa.

Och om det blir krig så klara vi oss undan det. Vi är kloka, vi håller oss utanför alla historiska skeden, och vi understödjer bara dem som vi måste och tar till vapen bara om vi verkligen måste. Om ändå alla folk på jorden tänkte så! Varför är inte hela jorden som Ungern!

Det sägs att tyskarna förföljer alla judar, detta begåvade, musikaliska folk, som helst bara sysslar med lärdom, och tyvärr verkar ryktet vara sant. Hur löjliga, fåniga, okunniga och barnsliga kan människor bli!

I kväll dansar jag min första stora huvudroll på Operan. Min karriär ligger strålande framför mig. Alla som har sett mig är eniga om att jag kan bli en ny Nijinskij, och jag tänker inte ge mig förrän jag har blivit det.

O, hur underbart är inte Budapest i kväll! Jag har gjort stor succé, livet är underbart, och min stad är vackrare än någonsin. Se bara hur den mäktiga Kedjebron höjer sina magnifika ståtliga lysande portar över vattnet, och hur Elisabethbrons smäckra spann speglar sig i Donaus lugna breda flod, och hur människorna där i restauranten dricker, skrattar, skojar och äter medan underbara zigenare spelar för dem på sina mjuka violiner! I sanning, ett mera njutningslystet, vänligt och leende folk tror jag inte att existerar på jorden.

Kom, Miklos, och se på min bostad! Den är riktigt fin. Jag har fått den av föräldrarna. Huset är inte särskilt fint, men värden och grannarna är goda människor. Och ett rum med kokvrå räcker gott åt mig.

Inte sant? Det är en fin bostad. Jag städar varje dag och är väldigt stolt över den fastän den bara är tillfällig.

Hur förfärligt är det inte att tyskarna har bombat Warszawa! Vad har polackerna gjort dem? Den stora frågan är nu: vad gör engelsmännen?

Jag undrar hur det är i England. Det måste vara ett underbart land, eftersom våra egna Alexander Korda och Leslie Howard har slagit sig ner där och trivs där fortfarande. Och deras filmer är ju naturligtvis de bästa i världen! Och det säger jag inte för att jag är ungrare utan för att man, om man har sinne för konst och smak, inte kan säga annat.

Jag tycker synd om Wien och Österrike. Hur mycket måste de inte lida under de vildsinta barbariska nordtyskarnas ok! De förtjänade aldrig att få sitt land så stympat som de fick det efter det stora världskriget. Bara därför hade de nu ingenting att sätta emot tyskarna. Men ännu mera synd tycker jag förstås om Polen.

Och snart är det antagligen vår tur. Men vi är kloka nog att inte slåss. Vi böjer oss för stormakterna och låter dem gräla sinsemellan över våra huvuden. Vi har ingenting med deras makthunger att göra.

Och Budapest kan de inte röra.

Frankrike faller som ett korthus. Det visar vad jag alltid har misstänkt: det är inte mycket ruter i fransmännen.

Men engelsmännen fortsätter kampen. Winston Churchill är som ett orubbligt granitblock som England tyr sig till, och med honom som skydd mot stormen klarar sig engelsmännen igenom allt. De utgör verkligen en ädel och beundransvärd nation.

Min vän Miklos är förgrymmad på amerikanarna för att de inte deltar i kampen. Han säger att nazismen är någonting som det är varje mans plikt att bekämpa till dess att den är kväst för alltid och att det är en skam att det överflödande rika Amerika inte inser sitt ansvar. Han säger att nazismen är den värsta faran i mänsklighetens historia, men jag tycker att han överdriver. Han vet dock mer än jag.

Han var Mussolinibeundrare förr, men nu hatar han Mussolini för att denne har gått i samförstånd med Hitler. Han hatar kriget och säger att världens undergång är nära. Det är underligt att han samtidigt är en så from katolik.

Jag har gått med i den antinazistiska rörelsen. Jag har redan avgivit alla viktiga löften, och jag har svurit att aldrig mera dansa offentligt förrän Ungern återigen vunnit personligt oberoende och frihet från tyskars inflytande. Jag tror på rörelsens ideologi. Den tar avstånd från både Hitler och Stalin och alla diktaturer.

Vår ministerpresident Téléki har begått självmord i protest mot Tysklands krav på vårt deltagande i kriget. Detta är den värsta upplevelsen i mitt liv. Han var en god och klok man, och om hans politik nu blir överkörd betyder det att de onda och galna tar över.

Hitler är en galen hund som borde skjutas och det snabbt. Det mest förvånande av allt är att det är så få som inser det.

Hur kommer världen att se ut när kriget är över? Kommer England någonsin igen att bli lika ädelt och mäktigt som det var? Enligt nyheterna lär London vara nästan jämnat med marken av de tyska bombmattorna. Och hur kommer det att gå för Mussolini? Kommer han att hinna ta sitt vett till fånga och gå över mot Hitler innan det är för sent? Kommer jag fortfarande att ha lust att dansa när världen ligger i ruiner?

Hurra för Japan och deras infall i Pearl Harbour! Äntligen har Amerika tvingats med i kriget, och detta är den första goda nyhet vi har fått sedan kriget startade! Miklos är utom sig av förtjusning och säger att detta betyder att de allierade inte kan annat än segra. Men på deras sida står Stalin.

Tyskarna bombar London varje natt och inte bara London: en gotisk medeltida katedral i Coventry lär ha jämnats med marken. Det måste vara förfärligt för engelsmännen att få se sin anrika huvudstad förstöras till oigenkännlighet.

Miklos säger att Europa håller på att gå under, och jag tror han har rätt. Nazisterna erövrar allt, sprider sitt gift överallt och förlamar allt av mänskligt värde inklusive deras egen gamla underbara anrika kultur. Hur kan Goethes, Schillers, Bachs, Beethovens och Brahms gamla Tyskland ha spottat fram sådana avskyvärda hundar som Hitler, Göring och Goebbels? Man ser ju på dem direkt att de alla är monster! Hur kan tyskarna ha kunnat förläna dem någon makt? Hur är det möjligt att en så fruktansvärt självdestruktiv förändring i ett så kultiverat land så plötsligt kan inträffa? Jag förstår det inte.

Leslie Howard har skjutits ner av tyskarna i ett passagerarflygplan ovanför Atlanten. Tyskarna jublar över att ha skapat krigets största och ädlaste martyr hittills - men Pimpernel Smith kommer att fortsätta utmana dem. Ingenting kan ta bort honom från biodukarna - eller Chaplins Diktatorn, även om de bara får visas underjordiskt.

Jag hör nu att tyskarna har slagits tillbaka vid Stalingrad, men jag är inte entusiastisk. Jag hade varit gladare om greker stått emot tyskarna vid Thermopyle eller norrman vid Narvik eller om engelsmännen hade återtagit Dunquerque.

För om Hitler är en galen hund så är ju Stalin den största, värsta och farligaste av kungskobror.

Hur beklagansvärd, rутten och bedrövlіg världen omkring oss än är, så lever vi dock i Budapest, den vackraste av alla städer. Och så länge jag har mitt Budapest att fröjdas över, njuta av och älska, så länge är jag nöjd, ty att ha Budapest är att ha allt.

Jag har brutit mitt antinazistiska löfte att aldrig dansa ett steg så länge nazismen har inflytande i Ungern. Jag kunde inte låta bli att visa ett prov på min konst inför en underbar publik som faktiskt längtade efter att få se min dans. Är det fel att bryta politiska löften för konstens och människornas fågrings skull? Jag är rädd att mina kamrater i föreningen tycker det, och följaktligen löper jag risken att bli utfrusen.

Jag har inga vänner mera. Alla mina bästa vänner var antinazister, och till följd av mitt handlingsätt fryser de nu ut mig. Säkerligen avskyr de att göra det, men de måste följa sina principer. Jag förstår dem, och trots att jag nu är en främling för tillvaron har jag fortfarande kvar min värld och mitt Budapest, och även min publik, om jag åter skulle få lust att dansa, vilket knappast är troligt.

Maktbalansen har svängt om. Ryssarna driver nu nazisterna tillbaka, och de närmar sig Europa allt mer för varje dag. Engelsmän och amerikanare har visserligen gjort framsteg i Afrika, men hur innerligt önskar jag icke att även de skulle sätta sin fot i Europa! Jag ryser vid tanken på att Europa ligger helt öppet för Stalins avancerande tyranni.

Hur fantastisk är icke engelsmännens Churchill! Han ensam som personlighet väger fullständigt upp både Hitlers skräckinjagande mordiska gestalt och Stalins giftiga sataniska tyrannleende.

Amerikanernas Roosevelt har givit mig intrycket av att vara en blid och älskvärd person men utan förmåga att genomskåda politisk ondska förrän när det är för sent.

Äntligen gör de allierade någonting. De har landstigit i Normandie och tågat upp genom Italien, men jag önskar att de hade gjort det litet tidigare. Ryssarna är redan i Polen!

Hur förfärligt är inte detta krig! Nazisterna har redan förlorat kampen, men de vägrar att ge upp innan de har förstört och ruinerat hela Europa. De italienska gamla klassiska städerna faller i spillror, operornas opera La Scala i Milano bombas liksom Leonardos Nattvarden, det äldsta katolska klostret Monte Cassino har fullständigt utplånats, som om krigets primära mål och avsikt var att fullständigt förstöra mänsklighetens mest ovärderliga kulturarv, Paris och London är halvt sönderbombade, om man ska tro på vad som påstås, och dagligen blir någon ny medeltida stad någonstans, vare sig i Tyskland eller Italien eller i det olyckliga Polen, för alltid jämnad med marken. De människor som sköter detta krig känner inte varandra och strider inte med varandra, utan de ägnar all sin uppmärksamhet och energi åt att fullständigt förstöra varandras civilisationer. När kriget är över kommer ingenting att finnas kvar av världen utom Amerika, vars trygga medborgare bekvämt rullar tummarna långt borta på andra sidan om världshavet. Och jag fruktar för hur det ska gå för mitt Budapest.

Det olyckliga Polens huvudstad Warszawa har enligt vad jag har hört helt och hållet utplånats på grund av en nazistisk ledares nyck.

Bomber haglar över Budapest. Jag hör dem vissla och explodera där jag ligger på Maria Magdalenasjukhuset strax utanför staden. Jag struntade i sirenerna när de började tjuta; jag hörde planen komma och förberedde mig för domedagen. Jag träffades i benet av någonting när de första bomberna träffade staden, och av vad jag kan förstå av min blyga sjuksköterska så är mitt högra knä skadat för all framtid. Jag hör bomberna falla långt borta och önskar att jag hade fått dö. Jag önskar att den första bomb som fälldes över Budapest hade träffat och dödat mig.

Jag får snart lämna sjukhuset och fara hem till familjen på vårt gods i Szombathely för att vårdas där tills jag blir frisk helt och hållet. Ryssarna belägrar nu vår huvustad, tyskarna vill tyvärr inte överge den, utan de vill stanna kvar bara för att förstöra så mycket som möjligt av den för att straffa oss för att vi försökte övergå till de allierade, och dag och natt hör jag bomber, kanoner och kulspurtor. När jag någon gång sover någon timme då och då drömmer jag alltid mardrömmar om allt vad som förstörs i Budapest.

Mitt ben kommer jag aldrig att kunna böja igen. Knät är fördärvat och låst, och jag försöker som bäst att lära mig gå med käpp.

O, varför invaderade engelsmännen inte Grekland i stället för Italien? Då hade kanske Ungern fallit i deras händer i stället för i Stalins.

Jag befinner mig i Szombathely, men jag längtar tillbaka till Budapest. Ryssarna och tyskarna kämpar förbittrat där nu, Kungliga Slottet lär vara illa åtgånget, och jag förbannar detta nazisternas krig ideligen varje minut av varje dag som går. Min egen familj känner inte längre igen mig.

Jag ber till Gud varje morgon och kväll att tyskar och ryssar åtminstone må vara ute ur Budapest före jul.

Jag har lämnat Szombathely och är på väg mot Budapest med tåg. Snön ligger ren och vit på marken så långt man kan se, det är iskallt ute, och världen i allmänhet tycks på alla sätt vara stel av köld. Jag ser endast elände och krigströtthet överallt, och det är tydligt att ryssarna redan är mera impopulära i vårt land än vad tyskarna någonsin var.

Trots att jag vet att allt är dött i Budapest och att det fortfarande finns nazister kvar där som slåss, så längtar jag dit. Jag har aldrig längtat så innerligt till min stad förr som jag gör nu.

Tåget har stannat utanför staden. Jag är dödstrött och ämnar därför tillbringa natten på hotell. I morgon fortsätter jag färden.

Det är söndag morgon. Klockan är inte ens sju. Himlen är grå, luften är isande kall, men allt är stilla. Jag vandrar längs Budapests kajer.

Inga broar finns kvar. Kedjebron stupar rakt ner i det iskalla vattnet, och kvar av Elisabethbron finns det endast vaga sorgliga lämningar. Det ståtliga Kungliga Slottet ligger i grus och ruiner uppe på berget, och även Matthiaskyrkan är oigenkännlig. Allt är förstört. Jag börjar gradvis inse att Budapest inte längre existerar.

Jag vandrar genom tysta gator där förr violiner sjöng och vackra flickor dansade. Vid den här gatan, där alla de förnämaste restaurangerna låg, finner jag bara ruiner. Borta är de glada gästerna, och borta är de ivriga kyparna. Till och med träden är borta.

Jag möter en liten tiggarpojke. Jag frågar honom var hans föräldrar bor. Han svarar naturligtvis att de är döda. Jag frågar honom vilka de var och var de bodde medan de levde. Och jag får veta att hans far var baron.

Jag haltar vidare med min käpp, och mina ögon är givetvis innerligt våta. Budapest, som jag lämnade för fyra månader sedan, har under min frånvaro förvandlats till ett spöke.

Skottlossning smattrar ännu här och var genom morgonens tystnad, men den lämnar mig fullständigt likgiltig. Jag blir gärna skjuten av en ryss eller en nazist som inte vet namnet på denna stad.

Operan står kvar men har även den skadats och plundrats. Jag finner i salongen spår och lämningar av slagsmål, hänsynslös förstörelselusta och av orgier. En kvinna ligger stinkande och död i orkesterdiket.

Men någonstans leker ett par barn. Deras skratt låter som ekon från en lycklig förgången värld som idag är död.

Jag lämnar teatern och går på min käpp hem till min våning vars hus fortfarande står kvar underligt nog. Jag låser upp min dörr, träder in i rummet och lägger mig på min säng. Där slutligen brister jag ut i förtvivlad ohämmad gråt.

"Tror du på ett liv efter detta?" frågar mig min kamrat Elisabet där vi sitter i ett dunkelt kafé och äter billig smutsig mat tillsammans. Jag svarar henne att det är mig likgiltigt om vi är odödliga eller ej, ty vad vi än är så får vi finna oss i det. Jag är inte på humör att prata, och hon märker det och tigger.

Med smärta i bröstet minns jag den tid då jag var djupt förälskad i henne men aldrig vågade tala om det. Hon tittar ner i sin tallrik medan hon äter, och jag undrar vad hon tänker på men vågar som vanligt inte fråga.

När hon har ätit tillräckligt av den kväljande röran på sin tallrik frågar hon mig utan att se på mig: "Kommer du någonsin igen att kunna dansa?"

Jag svarar kort: "Nej." Och jag äter färdigt, tittar inte mera på henne, och när jag är färdig reser vi oss och lämnar syltan. Vi säger "hej" och lämnar varandra utan att mera se på varandra.

Jag har inte rakat mig på många dagar och inte tvättat mig heller. Jag sover med kläderna på och accepterar mer och mer ett liv utan innehåll och mening. På kvällarna går jag till ett kafé där jag sitter och skriver koreografi, och ibland händer det att jag där träffar en bekant. I så fall låter jag honom tilltala mig, ty jag tycker inte om att inkräkta på någons område om han inte bjuder mig att göra det. Ganska snart upphör de bekanta jag träffar att tilltala mig.

Jag börjar även mer och mer att dricka vin, ty på något sätt smakar vin lika beskt som livet, vilket alltid är en lika fascinerande observation att göra.

Småningom börjar jag även hemfalla åt masturbationer, men stopp: jag får inte blotta för er hela mitt alltmer depraverade själlsliv. Och vad betyder väl ett historiens offer för historien? Varför håller han inte bara tyst? Vad spelar hans tystnads desperata skrin för roll? Låt hans futila tårar bara begravas levande under hans trådslitna filtars föraktliga smutsighet.

Människor börjar göra någonting åt alla de ruiner som skräpar överallt över hela Budapest och särskilt i de delar av Buda där stadens vackraste byggnader låg. Pontonbroar har lagts över floden, och de vanpryder vattnet lika mycket som de vanpryder staden. Jag hör någonstans att de allierade har jämnat Berlin, Dresden, Hamburg, Lübeck, Hannover, Köln, Hildesheim och Chemnitz med marken och att Hitler har begått självmord med sin mätress i en bunker, men allt detta lämnar mig oberörd. Jag tillbringar mina dagar med att drömma om och med min fantasi förgylla det förflutna.

Den förut antinazistiska föreningen i vilken alla mina bästa vänner ingick har nu skiftat färg efter klimatet och blivit antikommunistisk. Eftersom Ungern håller på att göras kommunistiskt av sina ryska erövrare har mina vänners förening gått under jorden, och de erbjuder mig medlemskap. Jag vill gärna behaga dem genom att acceptera, men jag anser det vara fel att göra så eftersom jag inte längre är ett dugg politiskt intresserad, vilket jag bekänner för dem. Vår palaver slutar dock i alla fall med att jag blir medlem. Och jag måste erkänna att jag känner en viss glädje däröver.

Tiden går snabbt när man har ställt sig utanför den. Den antikommunistiska rörelsen är nu ett känt maktbegrepp, nästan alla Ungerns tidigare magnatfamiljer som nu är ruinerade stödjer den, och jag oroar mig för mina vänner, ty ryssarna vill gärna åt dem.

Nej, Miklos, jag är inte en av er längre. Jag kan inte hjälpa er att bygga upp och förändra världen, hur behjärtansvärt det än är av er att vilja göra det. Jag är gärna hedersmedlem av er förening mot ryssarna, men jag vägrar delta aktivt. Det enda som kvalificerar mig för medlemskap är mitt handikapp - detta krökta ben som aldrig kan dansa mera. Jag är oduglig till allt och i synnerhet till politik. Ni vill fortsätta ett världskrig som för mitt vidkommande är förbi och jag med det, men jag kan omöjligt bidra till nya konflikter. För mig är det förgångnas likvidering omöjligt att gottgöra, ty inte förrän alla de är döda som var med om att mörda varandra i detta krig tror jag att en ny bättre värld kan bli en tänkbar möjlighet.

Min våning ser ut som en gammal bortglömd och nerlusad vind. Jag har inte städad på ett år, och det ligger döda råttor i skafferiet som jag inte har orkat slänga ut. För varje dag blir min bostad mer deprimerande, mer instängd, mörkare, gråare och dystrare. Och jag kommer aldrig att göra något åt det. Ty vi lever nu i atombombens nya sköna värld, där hela städer med hundratusentals människor förintas på ett ögonblick, där inget ädelt brittiskt imperium längre kan lysa med mänskliga värderingar, skönhet och smak, och där plutonium blivit världens ädlaste och dyraste metall, som dödar var och en som rör vid det. Att fabricera det har för vetenskapsmännen blivit en högre besatthet än vad det var för alkemisterna att göra guld, men medan alkemisterna misslyckades så lyckas i stället plutonisterna. Och denna nya sköna atombombsvärld kan ingen göra någonting åt. Den är här för att förgifta den mänskliga världen i evighet.

Min värd och mina grannar undviker mig, och det gör de rätt i, ty jag vill ännu mindre hälsa på dem än vad de vill hälsa på mig.

Jag häktades idag och torterades. Ryssarna tycks veta att jag har något samröre med den underjordiska antikommunistorganisationen, ty med frestande anbud försökte de locka mig till att avslöja mina vänner. Detta kan jag dock givetvis inte göra.

De har befallt mig att besöka deras kontor varje morgon klockan 10. Varför kan de inte lämna mig i fred? Är de så korkade att de inte ser att jag inte duger till något annat än till att bli lämnad åt mitt öde?

En bil stannade i natt utanför mitt hyreshus och hämtade doktor Merschner och hans hustru. De har inte kommit tillbaka. Andra människor som har hämtats på samma sätt mitt i natten har heller aldrig kommit tillbaka.

Jag struntar numera blankt i att inställa mig på de fördömda ryssarnas kontor. Det är min personliga hämnd för att de visade mig fotografier på Miklos efter att de hade avrättat honom. De idioterna trodde att bilderna på ett blodigt lik kunde skrämma mig. Jag bryr mig inte om vad som händer. Jag kan ändå inte sjunka djupare eller förlora mera än vad jag redan har gjort.

Ryssarna hotar mig. Jag antar att de snart tar hand om mig. Jag gick upp till Fiskarbastionen idag för att kanske för sista gången se Budapest. Det var en sorglig syn. Det skulle inte förvåna mig om av alla Europas förstörda städer just Budapest, den vackraste, var den mest förstörda. Och det skulle heller inte förvåna mig om av alla Östeuropas kommande lidanden just ungrarna fick känna på det värsta.

Far, det är vänligt av dig att söka upp mig, men det är ingenting du kan göra för mig. Låt mig vara. Lev ni ert liv och låt mig leva mitt. "Men ditt liv är inget liv," säger far. Just därför, genmäler jag, måste ni lämna mig i fred. "Men du måste göra något," tjatar han. Gör själva något, skriker jag nästan. Det bästa ni kan göra är att överge det sjunkande skepp som detta landet är. Flytta till Österrike medans tid är! Än så länge får man passera gränsen. I morgon kanske ryssarna stänger den för gott. Men jag stannar här. "Varför?" Det har du inget med att göra.

Glöm din son, förkasta honom som det träbenta slakthusmässiga räddningslösa fiasko han hopplöst är. Tänk på de levande och glöm de döda. Jag är hädanefter död för dig. Om du kommer hit fler gånger skall jag hålla mig borta eller låtsas att inte vara hemma. Se, du gråter. Du borde inte ha kommit hit. Så länge jag lever kommer jag bara att vara dig till smärta och sorg. Håll dig borta från mig för din egen skull.

Och far lämnar gråtande min bostad, vars skick berett honom en värre chock än mitt eget.

Hur gärna skulle jag inte fara till utlandet! Men vad tjänar det till? Far jag utomlands och hoppas att det ska vara bättre där så blir jag säkert bara på nytt besviken.

Jag såg Elisabet på gatan idag. Hon hälsade inte på mig och jag hälsade inte på henne. Vi gick förbi varandra på var sin sida om gatan som om vi inte kände varandra. Det sista jag vill här i livet är att hon ska bli inblandad i mina problem.

Kommunisterna har etablerat sig nu. Jag har hört rykten om att amiral Horthy, vår riksföreståndare och siste amiral, nu är i Holland. Det är underbart att han slipper bevittna Ungerns hädanfärd på nära håll.

Varannan natt hör jag hemliga polisens svarta skåpvagnar stanna i närheten och föra bort oskyldiga begåvade människor. Varför kommer en sådan bil aldrig och hämtar mig?

Jag älskar Ungern, och jag kommer alltid att älska mitt älskade Ungern. Ingen kan beröva mig min kärlek, ty den är sammangjuten med min själ, och min själ är det enda av värde som jag fortfarande äger.

Och vad än ryssarna gör med mig så kommer det underbara Ungern som en gång var alltid att leva, om ingen annanstans så inom min egen själ. Mina landsmän må hata sitt land, förneka det och förråda det åt ryssarna, och de må till och med glömma det om de vill, men själv glömmer jag det aldrig.

Ryssarna skriker och gasar om tyskarnas förfärliga koncentrationsläger och alla de miljoner oskyldiga som har avlivats däri, men vart för de sina egna motståndare? Vart förs alla de som varje natt avhämtas och förs bort för att aldrig mera återkomma?

Den som gasar om en annans smuts har vanligen ordentligt med smuts själv.

Ungern var ett fridfullt land uppfyllt av underbara människor som inte på något sätt förbröt sig mot eller ingrep i världsordningen. De hade världens vackraste stad som sin huvudstad, och de älskade alla livet mest av allt och därefter varandra. Trots allt detta erövrade en tyrann deras land, slogs främmande soldater om deras huvudstad,

ödelade dessa den och förstörde främlingar oräkneliga oskuldsfulla människors liv, trygghet och framtid. Varför? Vad gjorde Ungern för att förtjäna allt detta?

Jag hör en större bil stanna utanför det hyreshus i vilket jag bor. Kommer de efter mig eller efter min granne? Min granne undrar säkert samma sak. Han hoppas de kommer efter mig, och det gör även jag. Hemliga poliser klampar upp för trapporna. Jag lyssnar spämt. Slutligen stannar de och knackar på min dörr. Jag andas ut av lättnad. Äntligen har det blivit min tur.

Jag öppnar för dem och ber dem stiga in. De ber mig följa med dem. "Med nöje," svarar jag och tar på mig min rock. Så följer jag med dem.

De märker att jag haltar och använder käpp, varför de bär mig ner för trapporna, så att det ska gå fortare. Jag knuffas in i deras stora svarta bil, där många andra redan finns förutom jag. Vi skall alla föras bort mot vad jag hoppas att skall vara en snabb och lindrig död. Men så är inte fallet. Liksom var fallet med judarna i Hitlers Tyskland kommer vi att sättas till slavarbete där vi gradvis automatiskt kommer att dö av undernäring och överarbete. Ingen beundrar och lär sig så mycket av en tyrann som en tyrann.

Ja, här avbryter jag mitt livs historia. Mycket är säkert inte att tillägga eftersom jag antagligen kommer att tas om hand på effektivare sätt än de övriga i denna bil. Ty de flesta av dem är ju unga och friska studenter, akademiker, läkare, apotekare och exaristokrater, medan jag har turen att vara både halt och lytt och oduglig såsom samarbetsvillig slav. Men vid närmare eftertanke är nog de flesta av oss ändå lika odugliga som jag. Ty ingen av oss ser ju längre någon mening med att hålla sig själv vid liv.

Nuet (augusti 1971):

Världssituationen har aldrig tett sig så hopplös som den ter sig idag. Krig har aldrig för ett ögonblick upphört att flamma upp på nytt efter det senaste världskrigets slut först i Korea och sedan i Indokina, för att bara nämna två exempel. De etablerade aristokratierna, som fordom stod för all samhällelig trevnad och glans, har upphört att existera i praktiskt taget hela världen utom i England. Naturen, haven och allt liv förgiftas gradvis av civilisationens onda genius industrialismens avfallsprodukter. Människorna trängs, svälter och förökar sig som råttor. Klassisk bildning och kultur är idag någonting som en alltmer isolerad exklusiv och krympande elit av humanister har ett allt vagare begrepp om. Skolundervisningen urvattnas ständigt med USA och Sverige i täten så att ungdomen snarare uppfostras till anarki än till att lära sig något. De sköna konsterna har under vårt sekel urartat, upplösts och degraderats så långt att de numera endast är effektiva såsom medel för politisk propaganda eller som kapitalistiska investeringsobjekt. Människorna är uppdelade i två ytterligheter: en socialistisk och en kapitalistisk, och båda dessa ideologier är var och en för sig lika överdriven, onaturlig, omänsklig och blind för måttlighet och gyllene medelvägar. Och i luften svävar hela tiden fruktan för ett tredje och slutligen allt förintande atombombsvärldskrig. Det kalla kriget har varit ett faktum ända sedan det senaste världskriget avslutades, och så länge det kalla kriget håller på kommer den universella skräcken för ett kärnvapenkrig att leva kvar.

Demagogerna gastar om mera jämlikhet och vill göra jorden ännu mera till ett myrsamhälle än vad den redan är. Allting analyseras och värderas vetenskapligt och naturalistiskt: om världen trots allt har en framtid så tyder allting på att det i så fall blir ett barbari i bedräglig vetenskaplig förklädnad som kontrollerar massorna genom tillrättalagda massmedia som fungerar som oupphörlig hjärntvätt. Alla historiska kunskaper glöms bort och nedvärderas, språk korrumpas och förslappas, moraliska värderingar försvinner, religioner blir till föremål för åtlöje, medan våldet hela tiden tilltar närt av det ständigt ökande drogmissbruket och uppmuntrat genom så kallade heroiska föregångsexempel från film och television. Aldrig har världens totalitära stater varit hårdare etablerade än vad de är idag genom att de främst genom övervakning skaffat sig en vattentät och ofelbar teknologisk grund för sitt missbruk av tekniken för utövandet av ett ständigt ökande förtryck.

Mer än någon annanstans återspeglas världens desperata situation i den moderna arkitekturen, som i sin fantasilöshet, överväldigande smaklöshet och hopplösa förtvivlade brist på mänsklighet överträffar allt fult och människofientligt som någonsin har uppenbarat sig på jorden. De moderna storstäderna har blivit hårdare, farligare och hemskare djungler och öknar än självaste Amazonas eller Sahara. De utgör en modern materiell vetenskaplig urskog i vilken endast varelser med vilddjurs- och insektsmentalitet kan finna sig till rätta på bekostnad av varje form av mänskligt samvete, som blinda termiter i termitstackar.

Världen har aldrig varit så livsfientlig som den är idag. Ur naturlig synpunkt var mammutarnas och dinosauriernas tid på alla sätt mera dräglig för allt liv som sådant än vad människans tid är det idag. Ty det fruktansvärda är att materialismen, industrialismen, funktionalismen och allt det hemska och onaturliga som vanställer vår moder jord idag har drivits för långt för att kunna omintetgöras. Det skulle ta naturen många tusen år att få bukt med den sjukdom som människan har satt till världen och kultiverat under endast två århundraden, den ohämmade legaliserade industrialistiska rovdrift på naturen som hotar att förstöra naturen helt och hållet och därmed det mirakel kallat livet som enligt teorierna hittills har fått existera i fred på jorden under 500 miljoner år.

Vetenskapen är alltså delvis tydligen rena rama galenskapen. Den är ju lika skadlig som nyttig och därför egentligen fåfång och meningslös, ty allting är fåfängligt och meningslöst här i världen utom kärleken, och kärleken är aldrig sterilt vetenskaplig.

Den dagen utvecklandet av den vetenskapliga teknologin började, den dagen tycks jorden ha varit dödsdömd. Ty endast genom den forcerade vetenskapliga teknologins försorg i militär och politisk tjänst står vi var vi står idag, och var står vi om inte inför civilisationens, naturens, livets och jordens undergång? Ett oöverträffat världshistoriskt mirakel krävs för att människan skulle få en framtid över huvud taget, och ett ännu mer omfattande mirakel skulle krävas för att på minsta sätt få den dräglig. Alltså kräver den mänskliga tillvaron i högre grad än någonsin tidigare i historien en tro på mirakel.

Ett annat tecken på vetenskapens meningslöshet är det faktum att den ingalunda har fyllt sin uppgift att minska människornas lidanden och att finna svaret på universums gåtor. För varje världssjukdom som medicinen har botat har en ny världssjukdom dykt upp i stället, och vid sidan av cancern härjar i vår tid även narkomanin som en dynamiskt expansiv samhällsfarsot som blivit möjlig just genom vetenskapens drogframställningsmöjligheter. Vetenskapen menar sig ha upptäckt att världen är rund, att universum är oändligt, att människan härstammar från lungfisken

och så vidare, men vad den än upptäcker så möts den av nya obegripliga mysterier. Man kommer aldrig att kunna veta allt, varför alla vetenskapliga kunskaper alltid måste vara snöpligt bristfälliga.

En annan fåfånglighet som människorna har torterat sig själva med i alla tider är bigotteriet. Vad spelar det för roll vad som är den enda sanna läran? Vilka läror som än någonsin fastställts på religiöst eller vetenskapligt område, så uppstår det ändå alltid nya obegripliga gåtor och mysterier som är ännu mer olösliga och hopplösa än de som efter århundraden av vedermödor äntligen har klarats upp. Även om någon en dag upptäcker hur man konstruerar ett gravitationsfritt flygande tefat så kommer denna uppfinning i längden att visa sig lika meningslös och fåfång som de en gång revolutionerande uppfinningarna ångmaskinen, fonografen och Arkimedes skruv. Och även om man i morgon upptäcker en ny variant av hur livet kan ha kommit till så återstår i övermorgon gåtan universums tillkomst och därefter ännu mera ändlösa gåtor. Vad man än upptäcker någonsin så kommer man aldrig ifrån att allting ändå är oändligt.

Bigotteri och materialism är de två medel som människan mest har använt sig av till att fördärva jorden med. Med materialismen som förevändning har hon genomfört den naturvidriga industrirevolutionen och gjort sig till livets fiende nummer ett i och med konstruktionen av atombomben och den globala miljöförstörelsen för kortsiktig snöd vinnings skull, och med "den enda sanna läran" som tillhygge har hon hetsat upp sig till ett fanatiskt monster som i blodtörst och vansinne ibland har överträffat Tyrannosaurus Rex, som åtminstone dödade bara för att överleva. Se bara på medeltidens muslimer, renässansens inkvisitorer och vår tids socialister, de tyska nationalsocialisterna, de ryska stalinisterna och de kinesiska maoisterna. De mördade inte bara för att överleva utan för en falsk idealism för att bevisa dennas ofelbarhet, varför den mänskligt nog just därför felade.

Vetenskap, dogmer och läror är alltså meningslösa om inte rentav förkastliga, eftersom människan med deras hjälp inte bara har fördärvat sig själv utan även hela jorden. Men vad är då livet värt? Vad är då livets mening? Vad finns kvar om man avlägsnar allt ruttet ogräs som människan i bigotteriets och materialismens namn har smutsat ner hela jorden och hela historien med?

Låt oss se efter. Låt oss återvända till den tid före Buddhas och Aristoteles dagar då religioner endast var mytologier och då vetenskap endast var något som man lekte med i sanden. Hur såg den världen ut? Hurdan var den värld som vi kallar Hellas och som vid sin undergång fick världen att spåra ur? Är det möjligt att den tidens människor kände till livets mening? Låt oss återvända dit och se efter.

Homeros:

Se hur havet gnistrar och lyser! Se på denna arkipelag, de himmelska öarnas land, hur välsignad den är av ljuset! Det är landet som är älskat av Afrodite, begåvat med upplysta söner av Apollon, omstrålat av Zeus ljus och beskyddat av Poseidons trierer. Det är mitt eget land, och det är framtidens land, ty hennes ljus är för klart för att någonsin kunna upphöra. Detta är mitt eget älskade Hellas.

Vari ligger Hellas hemlighet? Vad är källan och ursprunget till hennes ljus och hennes härlighet? Vilken är orsaken till att hon är så oförlikneligt och evigt förtrollande? Hennes hemlighet är att gudarna älskar henne och att dessa har lämnat sin kärlek för Hellas i arv vidare åt människorna. Inget land var någonsin mera älskat på jorden, och därför var heller inget land någonsin mera fullkomligt.

Visst älskade Amon och Aton det rika landet vid floden Nilen, men de lärde Faraon och prästerna att älska endast dem. Visst älskade tvåflodslandets konungar sina städer och slätter, men de kom aldrig på tanken att bevara och utveckla sin kärlek för framtiden. Även Persien är förvisso högeligen älskat av Ormuzd, men vad är denna kärlek värd när perserna styrkt av den blott ytterligare framhäver sitt förtryck? Nej, vi hellener är lärda att älska vårt land på gudars vis, ty på samma sätt som fäder älskar sina barn älska vi Hellas. Och därför är vår kärlek evig, ty en fader upphör aldrig med att älska sitt barn även om barnet ljuter en tidig död i klenmod och vanära.

Framtiden tillhör vårt land, och min dröm är att hon får leva för evigt såsom världens moder och huvudland. Den enda fara som någonsin kan resultera i hennes undergång är vi själva, ty om vår kärlek för Hellas avtar eller om vi på annat sätt visar oss ovärdiga hennes jord så kan ingenting rädda henne. Ty om vi själva sviktar sviktar Hellas, ty vi är Hellas.

Jag skådar in i framtiden. Jag är blind, och därför kan jag se allt. Jag tycker inte om vad jag ser. Jag ser förruttnelse, förödelse, förgängelse och vanmakt. Bort, förfärliga syn! O hellener! Skulle då även ni, världens hopp, gå under? O Zeus, hjälp mig! Giv mig kraft till att förhindra en sådan utveckling, genom att utveckla den hellenska andan och kärleken! Gudomliga olympiska fäder, om ni älskar Hellas, så understöd mig i det arbete som mitt liv kommer att bestå av, nämligen att förstärka och bygga upp hellenernas självförtroende! Ty endast genom att inse att de alla är hellener tror jag att de någonsin kan vinna enighet och evigt liv såsom världens fäder.

Just nu har de en svaghet och beundran för sångare. En sångare skall jag därför bli, och bokstaven och lyran får bli mina medel. Mitt arbete har jag framför mig, och ännu en gång tänker jag offra till gudarna och be dem ingiva mig kraft inför vad den obestämda framtiden kan ha i beredskap för mig, för mina bröder och för Hellas.

Apollon, du ljusets personifikation, du idealens uppmuntrare och beskyddare, jag ser dig framför mig som min främsta understödare. Jag tackar dig för din inspiration.

Hermes, du människornas vägledare, du underbare skyddsande, dig vördar jag som mitt samvete. Jag ber dig att aldrig vara tyst.

Poseidon, havens och världens härskare, misskända enstöring och den störste av kärleksdyrkare, ditt skydd betraktar jag som det mest värdefulla jag äger. Du är den ende av gudarna som jag betraktar som min personlige vän.

Athena, stadsbeskyddarinna och framtidsgudinna, det att du mer än de andra hänger dig åt Hellas framtid gör att jag måste se upp till dig mest av alla. Tack för ditt varma bistånd i mitt arbete!

Afrodite, du den vackraste av varelser, du mest åtråvärda, svårtillgängliga och dyrkade av gudar, dig anser jag vara skönhetsens ideal och begynnelse. Före dig var ingenting vackert medan nu du gör allting vackert.

Hefaistos, du stackars lytte man, du är kanske den störste av gudar. För vem skapar väl mera och vem ger människorna rikare skatter än du? Vad är du om inte givaren framför alla andra?

Dionysos, du barnslige naive oskyldige och enkle gud, du är den enda av de jag älskar som jag ändå inte älskar. För vad är väl du om inte korrupsionens och dekadansens uppmuntrare och tillskyndare? Jag tackar dig dock för alla välbehövliga välsignade flykter från verkligheten och förnuftet.

Hera, du drottningarnas drottning, du Zeus jämlike och oförlikneliga kvinna, du delar tillsammans med Zeus kraften och makten. Tillsammans är ni de största, lämpligaste och visaste världsregenter som någonsin har uppbringats och kan uppbringas. För detta tackar jag er, och jag önskar och hoppas att ni må smycka världens tron för evigt.

Zeus, du alltings härskare och universums herre, dig tackar jag blott för att du finns. Ty vad vore väl världen utan dig om inte tillbaka i kaos? Och dig hyllar jag även såsom Hellas enda frambringare.

Artemis, du är behagets fulländning. Din mjukhet, ditt behag och din oppnåelighet gör dig till den mest sällsamma och överjordiska av varelser. Du är ett luftslott som alla trängtar till men som ingen vågar gripa om av respekt och vördnad för din sällhet. Du är den enda av alla Olympens gudomliga naturer som jag verkligen personligen älskar.

Asklepios, du olycklige människovän som vredgade Zeus med din kärlek, dig hyllar jag som den trognaste av människovänner. Olyckligt var det att du aldrig lyckades i ditt goda uppsåt att göra hellenerna odödliga.

Prometheus, du den störste av mänsklighetens hjältar, du människoson som med din kärlek visade dig vara förmer än bara en gud, dig hyllar jag såsom den okuvliga mänskliga andans stiftare. Du gav Hellas dess ljus och därmed mänskligheten dess hopp. Ty vad är Hellas om inte just hoppet om evig mänsklig lycka?

O Hellas, varför är inte hela världen blott ett vatten täckt av dina himmelska öar? Varför finns det oändliga öknar, bergskedjor och djungler, och varför finns det oöverkomliga hav? Varför är inte hela världen som Hellas?

Men naturligt är att inte allt är blott ett paradiset. Ty det är ju bevisat att skönhet på ett håll icke kan existera utan avskyvärdhet på ett annat. Människor kan icke endast vara goda. De måste även emellanåt få vara onda. Världen har två sidor, och Hellas utgör det högsta som den ljusa sidan kan frambringa.

Det är till och med helt naturligt att även Hellas har två sidor. Även vi hellener lider, krigar, är grymma, är fattiga, är olyckliga och är purkna emellanåt, ty är vi inte det så finner vi inget behag i att vara motsatsen. Och vi får icke glömma att endast motsatsen spelar någon roll.

Det enda som verkligen spelar någon roll är dock till slut kärleken. Jag är gammal nu och vis av ett mödosamt livs erfarenheter, men det enda som jag dock egentligen har lärt mig är att kärleken är det enda som är av något värde. Allt är förgängligt, fåfängt och helt meningslöst utom kärleken, som alltid lever evigt. Även om Hellas en dag går under trots mitt arbete så kommer Hellas kärlek alltid att leva och bevisa för eftervärlden att det var i Hellas som historien nådde sin klimax och som mänskligheten såg sitt enda ljus och kände sitt enda hopp. Ty allt vad en människa

behöver göra för att föreviga någonting är att älska det. Och mer än någonting någonsin har just Hellas varit älskat av människorna.

När en kärlek dör så dör den blott för att en dag återuppstå. Därför, om hellenerna förlorar sitt Hellas och sin kärlek för Hellas, så är det i min mening endast tillfälligt. Vad som än händer i framtiden så kommer Hellas ande alltid att leva kvar och en dag, kanske i morgon, kanske nästa evighet, återuppstå i mera lysande glans än någonsin.

Allt vad jag vill säga innan jag dör är detta: kärleken är allt och allt annat är ingenting. Ty endast kärleken ger mening åt livet. Det enda som är värt att leva för är kärleken. Allt annat är tomt och meningslöst. Min kärlek har blivit mitt liv, och mitt liv har blivit min kärlek. En högre ynnest kan i min mening icke förunnas en dödlig människa. Ty när man har vunnit kärleken som är livets enda mening har man vunnit allt.

Farväl, mitt Hellas. Minns att unna människorna upptäckten av kärleken.

Och farväl, mina bröder. Minns att utmärkande för en hellen är icke hans kraft utan endast hans kärlek.

SLUT.

Copyright © C. Lanciai 1971